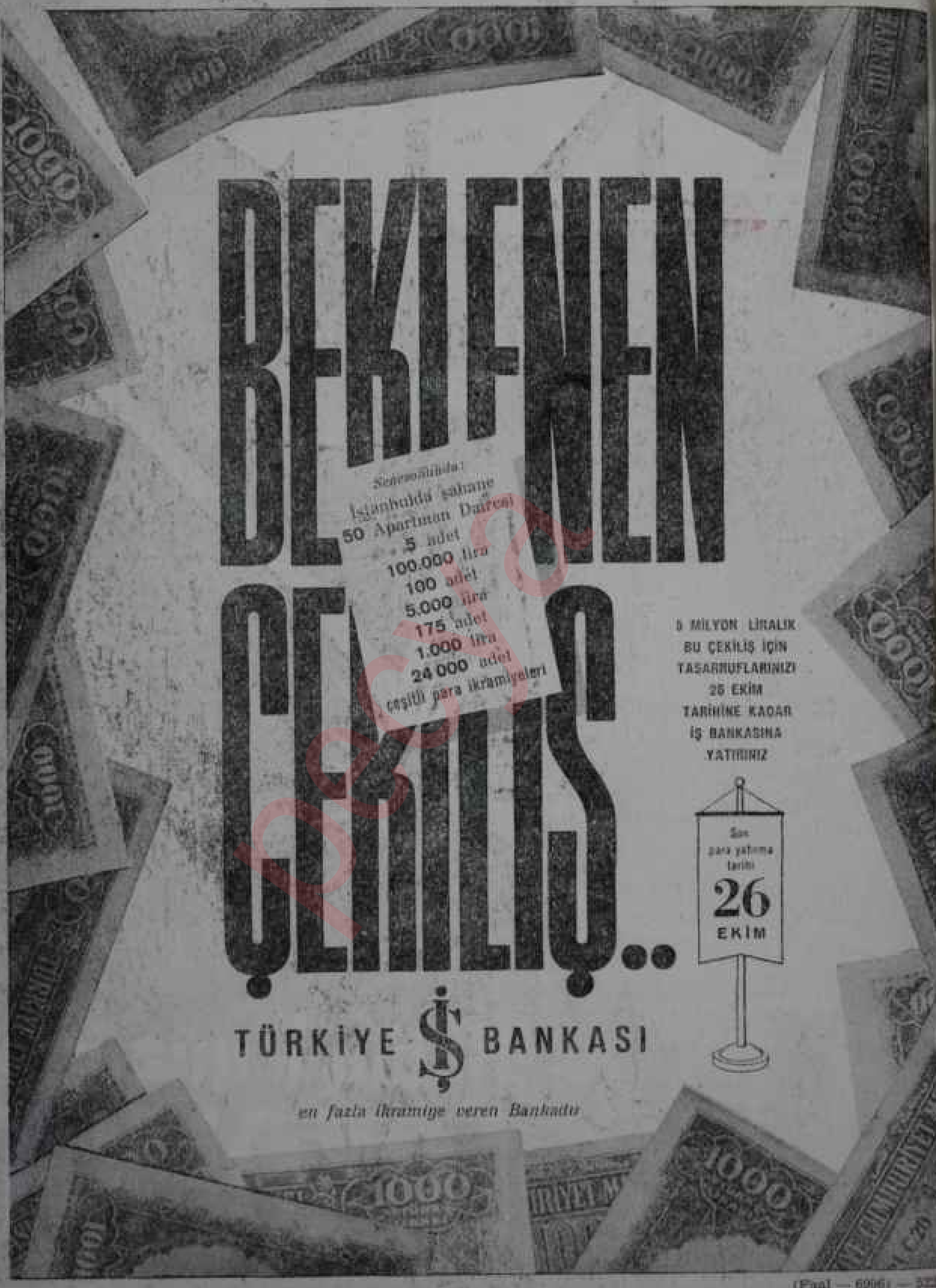
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMU

5 EKİM 1963
FIATI : 1 LİRA

BEKLENEN
ÇEKİLİŞ..
İstanbulda şahane
50 Apartman Dairesi
5 adet
100.000 lira
100 adet
5.000 lira
175 adet
1.000 lira
24 000 adet
çeşitli para ikramiyeleri
5 MİLYON LİRALIK
BU ÇEKİLİŞ İÇİN
TASARRUFLARINIZI
26 EKİM
TARİHİNE KADAR
İŞ BANKASINA
YATIRINIZ
Son
para yatırma
tarihi
26
EKİM
TÜRKİYE İŞ BANKASI
en fazla ikramiye veren Bankadır

AKİS

Sayı : 484 Cilt: XXVIII Yıl: 10 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atillâ Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostan» ve Vedat Zeydanlı (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil — İş Alemi ve Musiki : Daniyal Eriç — Tiyatro : Lûtfi Ay, Naciye Fevzi.

Resim

Fotoğraf

Klişe

Özdoğan Klişe Atölyesi

Rüzgarlı Sokak No. 15/2

Tel: 11 89 92

İdare

Rüzgarlı Sokak No: 15/1

Tel: 10 61 96

Abone Şartları

3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

Hân şartları
Santimi 20 lira
8 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer

Basıldığı tarih
4.10.1963

Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Elinizde tuttuğunuz mecmua, mutlaka sizi bundan bir kaç yıl önceye götürecektir. AKİS in bir şiddetli mücadeleyi, bazen tek başına kalarak yaptığı günlere... Kapağında bir lokomotife tos vuran koçun yer aldığı bu sayı, tıpkı o günlerin ruhu, heyecanı ve çalışmasıyla hazırlandı. AKİS bir savaş açtı mı, onu nasıl yürütür, şimdi dost ve düşman herkes yeniden görüp hatırlayacaktır.

Biz, pislik dolu bir devirde yolsuzluk ve çalıp çırpmayla çok mücadele ettik. Sonra, o idare mukadder âkibetiyle karşılaştı, devrildi gitti. Aradan zaman geçti. Her halde çok şey unutuldu, her halde çok ölçü değişti. Unutmayanlar, kuyruklarına basılanlarla onların takımı oldu. Bugün, tereciye tere satmak hevesiyle karşımıza çıkmak sevdasında görünenler bu sayıyı okuduklarında bir hadise nasıl ele alınır, tahkikatı nasıl dört başı mâmur yapılır, hangi vesikalar ne zaman yayınlanır, hangi deliller ne vakit ortaya atılır, bunları öğreneceklerdir ümit ederiz.

AKİS'i bir kirli işe bulaştırmak, onun Başyazarına çirkef sıçratmak gayretlerini bu çevrelerin çok süredir nasıl devam ettirdiklerini bilmeyen yoktur. Ama, yalanla ve hileyle fenalık yapmak imkânı mevcut değildir ve bizim bir açık rejimin taraftarı olmamız bu inancın neticesidir.

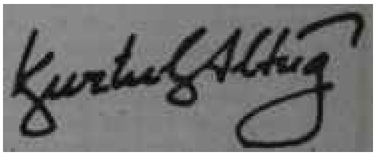
Bugün, şu meşhur Lokomotif Hikâyesinde AKİS'i bulaşmış göstermek çabası dönüp dolaşıp neye dayalı kalmıştır? AKİS'te lokomotif ilânı çıkmış olmasına! Hangi lokomotiflerin ilâm? Kazanan firmanınki de, kaybedeninki de.. Peki, bu ilânlar sadece AKİS'e mi verilmiş? Yoo.. Kime verilmiş? Son Havadise! Başka? Yeni Sabaha! Başka? Dünyaya? Başka? Adalete, Zafere.. Cumhuriyete, Milliyete, Hürriyete.. Bunlardan bize zifos sıçratmak temayülünde olanlar, inanılmaz bir pişkinlikle ve gerçekten hiç utanmadan soruyorlar: "Eee, lokomotifin devletten başka alıcısı mı var? Niçin bu firmalar AKİS'e ilân vermiş? AKİS bunları neden basmış? Bak, işte lâf olur.."

Peki Mümtaz Faik Fenik efendi, bunu Son Havadise soruversene. Sen, Falih Rıfkı efendi, sen de Dünyaya sor bakalım. Safa Kılıçoğlu, Yeni Sabahtan bir cevap alamadın mı ki heyecanlanmışsın?.

Bu haftaki AKİS okunduğunda meselenin bütün içyüzü gözlerin önüne serilecektir. Herkes perdenin arkasını tam bir aydınlık içinde görecektir. Biz bir meseleyi ortaya koyduk mu, böyle koyana.

Yazık! Hepsi bunca yıllık AKİS okuyucusu... Hem de ne okuyucu! Satar satar okuyanından. Bir işin nasıl yapıldığını öğrenmek için dahi fazla kabiliyetleri yokmuş.

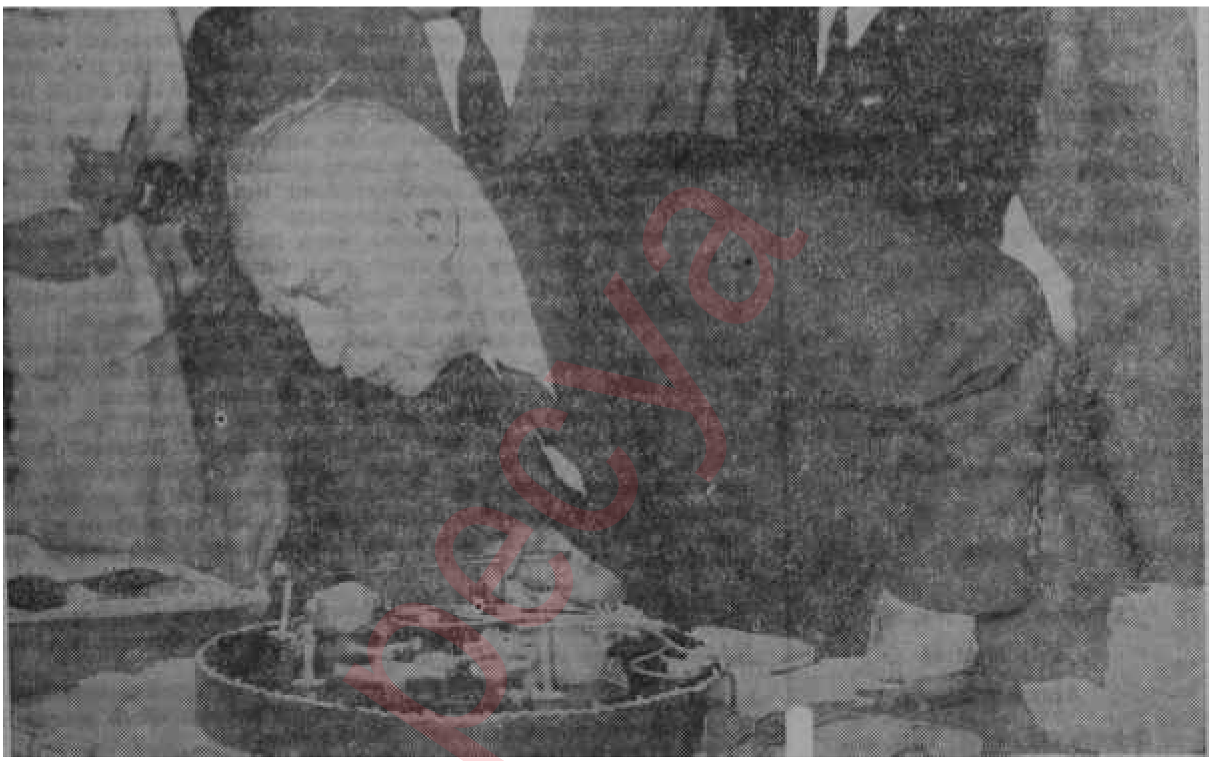
Saygılarımızla

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Devlet Plânlama Dairesinin 3. yıl töreninde Başbakan İnönü
Mum söndü

Plânlama — Haftanın sonunda Plânlama Dairesinde Başbakan İnönü, Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Savunma Bakanı İlhami Sancar ve Devlet Plânlama Dairesi teknisyenleri biraraya geldiler. Ama mûtadları hilâfına, tartışmadılar. Sadece bol bol güldüler ve karşılıklı iltifatlarda bulundular. Denilebilir ki, meşhur salonda bu kişileri hiç kimse birbirine bu kadar yakın görmemiştir. Ne rakamlardan bahsedildi, ne de Plânın uygulama politikasından dem vuruldu. Tatlı yenilip, tatlı konuşuldu. Zira bu defaki toplantının sebebi, Planlama Teşkilâtının 8. yıldönümünün kutlanışıydı. Meşhur büyük masanın ortasına bu defa, dosyalar yerine, büyücek çikolatalı bir pasta oturtulmuştu. İnönü, elinde bıçakla pastaya doğru yavaşça ilerledi, bir-iki saniye duraladıktan sonra:

"—Şimdi bu pastayı âdil şekilde dağıtmak en önemli mesele" dedi.

Başbakanın bu sözü üzerine Sancar dayanamadı Milli gelirin dağıtımı konusunda teknisyenlerin ne kadar hassas olduğu noktasından hareketle, nükteyi patlattı:

"—Öyleyse Paşam, bu dağıtımı Müezzinoğluna bırakalım..."

Gülüşüldü. Tabiatıyla, en fazla gülenler Plâncılar oldu.

İnönü pastayı itinayla kesti. Kesmeden evvel, üzerindeki üç mumu bir nefeste söndürmeyi de ihmâl etmedi. Bu arada Sanayi Bakanı Çelikbaş pastaya yaklaştı ve elindeki tabağa pasta almaya davrandı. Bir yandan da, etrafındakilere lâf atmaktan geri kalmıyordu:

"— Bir an evvel payımızı alalım da.."

Yakınında bulunan bir gazeteci, Sanayi Bakanının lâfına cevapta gecikmedi:

"__ Siz herhalde özel sektör adına pasta alıyorsunuz?. Müsaade ederseniz, Bülent bey de çalışanlar, işçi-

ler adına bir parça alsın.."

Gene gülüşüldü. Plânlamanın meşhur salonundaki topluluk böylece, güle eğlene bir gece geçirdi ve 3. yıldönümü neşeyle kutlandı.

İzmir — Bu hafta İzmiri, bütün politik hadiselerin dışında bir konu ziyadesiyle ingilendirdi. Olay ESHOT camiası içinde cereyan etti. Fuar süresince İzmir Belediyesi otobüs fiyatlarını 25 kuruşa indirmişti. Fuar kapanınca ESHOT ilgilileri Belediye Encümeninin kararını dinlemiyerek, ziyan ettiklerini öne sürdüler, fiyatların tekrar artırılmasını istediler. Böylece arbede başladı ve İzmir Belediye Başkanı, ESHOT Genel Müdürünü işinden çıkardı. Ama Genel Müdür bunu da tanımadı ve makamından kalkmadı. İş, büyüdü.

Ancak, mesele biraz karıştırılacak olursa, altından çok şey çıkacaktır. İzmir Belediyesi ve ESHOT, birkaç kişi hariç, hâlâ 27 Mayıs öncesi zihniyetinin amansız taraftarları tarafından idare edilmektedir. Belediye Başkanıyla ESHOT Genel Müdürü bundan habersizdirler ve etraflarında dönen dolapları anlıyamamaktadırlar. Fikren beraber olan bu iki zat, işte bundan dolayı karşı-karşıya getirilmişlerdir. İşler inceden inceye hazırlanmış, Menderesin ailesine yardım kampanyası açan kişilerin de bulunduğu bir grup. Belediye Başkanı Rebii Başolu içeriden fethetmiş ve ESHOT'ta su sayacı ihalesinde bir yolsuzluk yapıldığı ihbarının arkasına saklanıp, Genel Müdür Kâmil Ateşmene işten el çektirmişlerdir !

Bundan sonra, "kalkarım, kalkmam" kavgası başladı. İzmir Belediye Başkam tükürdüğünü yalamıyordu. Vali Saatçıgile, makamım bırakmıyan Ateşmeni zabıta kuvvetiyle yerinden almasını rica etti. Ateşmen gene oralı olmadı. Vali bu sıralarda bir ilçeyi ziyarete gitmişti. Bunun üzerine Belediye Başkam Başol, Ateşmeni emekliye sevketti ve durumu ilgili bakanlıklara bildirdi. Ateşmen gene oralı olmadı. Bu defa işi ciddiye alan Vali, Ateşmenden makamım terketmesini istedi. Emniyet Müdürüne emir verdi. Müdür durumu telefonla Ateşmene iletti. Son zorlama netice vermişti; ESHOT genel Müdürü o gün eşyalarım toplayıp, makamım terketti ve hikâye de böylece bitti. Bitti ama, olay, İzmirlilerin ağzında hâlâ sakız halindedir.

Ormancılık — Haftanın ortasında, dört CHP'li milletvekili, yeni bir orman kanunu teklifini Meclise verdiler. Burhan Arat, Arif Ertunga, Necip Mirkelamoğlu ve Vahi Özarar bu teklifi orman bölgelerinde bizzat yaptıkları tetkikler sonucu uzun zamandan beri hazırlamaktaydılar.

Yeni kanun, Orman bölgelerindeki köy ve kasaba halkım büyük çapta tatmin edicidir. Yeni hükümler getirmekte ve modern ormancılık anlayışım ortaya koymaktadır.

Kiralar — Kurt masalını geçen Kira Kanunu yakında Meclise sevkedilecektir. Mustafa Uyar, kanunla ilgili bir basın toplantısı yapmıştır. Kanunun kiraları aynı seviyeye getireceğim belirten Uyar, bazı ev sahiplerinin % 830 fazlasıyla kira talep etmekte olduklarım da açıklamıştır

Dünyadan Akisler

Cezayir — Bağımsızlığını kazandıktan sonra bir türlü istikrara kavuşamayan Cezayir, bugünlerde, kurtuluşundan bu yana karşılaştığı üçüncü önemli iç buhranı geçiriyor. Geçen ay yapılan Anayasa referandumuna olumsuz oy kullanan Berberiler, şimdi gizli bir teşkilât kurarak Bin Bella idaresine karşı bir ölüm—kalım savaşma giriştiklerini ilân etmiş bulunuyorlar. Bu sefer kolay kolay yatışmayacakları anlaşılan Berberilerin başında solcu Sosyalist Kuvvetler Cephesi Başkam Hocine Aid Ahmet ile. Yedinci Bölgenin Bin Bella tarafından işine son verilen kumandam yarbay Mohandu, el-Hac var. Bin Bellaya göre, bir yandan bu iç karışıklıklar devam ederken, diğer yandan Büyük Sahradaki Cezayir topraklarında gözü olan Fas Sultam da Cezayir sınırlarına asker yığıyor. Şu satırların yazıldığı sırada Berberilerle meskûn Kabil bölgesinden gelen haberler, burada halkın Bin Bella idaresine karşı galeyan halinde olduğunu göstermektedir. Olayların bundan sonra nasıl gelişeceği ancak önümüzdeki günlerde belli olacaktır.

İngiltere __ Profumo olayım inceleyip bir rapor hazırlamakla görevlendirilen Lord Denning'in geçen hafta yayınlanan raporunun. İngilterede bütün satış rekorlarım kıracağı ve Hazineye önemli gelir sağlayacağı anlaşılıyor. Lord Denning'e göre Profumo olayında İngilterenin güvenliğini sarsacak hiçbir sızıntıya rastlanmamakla beraber Londranın meşhur West Side'inda olup biten seks partileri yüz kızartacak cinstendir. Bekleneceği gibi, şimdi hem İktidar, hem de Muhalefet, raporu kendi işlerine geldiği gibi yorumlamak gayreti içindedirler. İktidar, olayda İngilterenin güvenliğim sarsacak hiçbir taraf bulunmadığı temasını işlemeye çalışırken, İşçi Partisi de raporda açıklanan ahlâk çöküntüsünün bütün sorumunu Muhafazakâr idareye yüklemeye çalışıyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 5 Ekim 1963 Sayı: 484 Cilt: XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Bir Cumhuriyet Bayramında izciler geçit resminde

Gençlik bir ateş kaynağı arıyor

Millet

"Hatırla sevgilim... "

Bu ayın 29. günü, Türkiye Cumhuriyeti 40 yaşında oluyor. İçinde bulunduğumuz fırtınalı hayat, öyle görünüyor ki böylesine mesut bir hadiseyi bize unutturmak üzeredir. Ne bir hazırlık, ne bir gayret.. Halbuki 29 Ekim 1963, ancak 29 Ekim 1933 ile kıyaslanabilecek bir önemde. Tıp ki o gün olduğu gibi, bugün de Türkiye Cumhuriyeti bir devri arkasında bırakmış ve bir yeni devre başlamak üzere durumda. Gönül ne kadar İsterdi ki bu 40. yılı, tıpkı 10. yılın canlılığı, dinamizmi, ateşi ve tazeliği içinde kutlayalım.

Ama, bu bir tatlı hayal çıkarsa ve her şeyi olduğu halde canlılıktan, dinamizmden, ateşten ve tazelikten mahrum Hükümet Cumhuriyetin 40. yıldönümünü hatırlamazsa hiç şaşmamak lazımdır. Zira henüz ortada ne bir hazırlık, ne kurulmuş bir komisyon, ne yapılmış bir plân, ne ayrılmış bir tahsisat vardır.

Halbuki bu çeşit bayramlar, Hükümetin ön ayak olmasıyla parlaklık kazanır. Dekor insanlara şevk, insanların şevki dekora renk verir. O unutulmaz 29 Ekim 1933 bu müşterek havanın, gerçekleşen işbirliğinin neticesidir. İnsan, Cumhuriyetin 40. yıldönümünde çocuklara hâlâ 10. Yıl Marşını mı söyletir? O tarihten bu yana ne kıymetli, ne kabiliyetli bestecilerimiz yetişmiştir. Bir Marş Müsabakası açmak hiç kimsenin hatırına gelmemiştir. Bir 40. Yıl Hatıra Madalyası olmayacaktır. 10. Yılın Hatıra Madalyası gene göğüsleri süsleyecektir. 40. Yıl sadece kurulacak uydurma takların tahtaboşunu süsleyecek ve geçtikten sonra hiç bir iz, hatta hiç bir hatıra bırakmayacaktır.

Kim derse ki millet, bilhassa Gençlik şu anda böyle bir ihtiyacın içinde değildir, yüreğinin derinliğinde böyle bir boşluk hissetmemektedir, o etrafına bakmasını hiç bilmiyor demektir. Demokrasinin mistiği, Cumhuriyetin bu en güzel yıldönümünde soğumuş kalpleri ateşleyebilirdi.

Heyhat! Hükümet öyle bir girdaptadır ki, belki bu 29 Ekimde Cumhuriyetin 40 yaşında olacağını şu satırları okuduğu zaman hatırlayacak ve çok

HAFTANIN İÇİNDEN

Yeni Bir "Bardak Fırtınası"

Metin TOKER

Hiç kimse kusura bakmasın ama, söylenip söylenmediği dahi meçhul, hele ne seklide, hangi kelimelerle söylendiği hiç bilinmeyen bir kaç cümleden dolayı bir Koalisyon Hükümetinin krizle karşı karşıya kalmasındaki garabeti benim aklım almıyor. Eğer Hıfzı Oğuz Bekata veya Yusuf Azizoğlu, yahut Turhan Kapanlı ile Kâmuran Evliyaoğludan biri bana bunu anlatsa pek makbule geçecektir.

Şilindi, serinkanlı serinkanlı düşünelim. Diyorlar ki: "Hıfzı Oğuz Bekata bir kabine arkadaşını C.H.P. Grubunun kürsüsünden itham etti, onun için biz çok kızdık!" Niçin kızmalı? Bir Bakan bir başka Bakan hakkında itham ileri sürüyor. Diyelim ki, onun şu siyasi suçluyu hastahanede ziyaret edip onunla dertleştiğini, o siyasi mahkûmun da bundan bir süre sonra yurt dışın» kaçtığını söylüyor. Yahut diyor ki: "Bu adam kürtçülük cereyanı lehinde çalışmaktadır!" Ta da. bir başka siyasi suçluyu, hem de geldiği kök eşkiyalık olan bir siyasi suçluyu himaye etmek maksadıyla o valiyi, bu valiyi tedirgin ettiğini ileri sürüyor. Daha da ileri gidiyor, onun rejim düşmanı, 27 Mayıs düşmanı, türklük düşmanı olduğunu bildiriyor.

Bu, kızmak için bir sebep midir?

İki ihtimâl vardır. Ya, söylenilenler doğrudur. O takdirde, itham edilen Bakan pilisini pırtısını toplayıp Kabineyi terkeder, ama Koalisyon tabii devam eder, abra müşterek hükümetler şahıslar değil, partiler arasında olur ve bir Bakan bir parti manasına gelmez. Yahut, söylenilenler bir baştan ötekine uydurmadır, saçmadır, iftiradır, asılsız İsnattır. O takdirde de yalancı Bakana "Çık dışarı, bayım!" derler, yerine bir başka Bakanı oturturlar. Öyle hallerde yalancı Bakan Bakanlıktan düşmekle kalmaz, siyasi hayatı da bir daha açılmamacasına kapanır.

Ama bir tek şey yapılmaz: Kızılmaz! Hele, söylenilenlerin doğruluğunu reddetmekslzin, yahut bunların söylenip söylenilmediğini teyit ettirmeden ver yansın hiç edilmez, tehditler savrulmaz, keskin sirke gibi kaba zarar verilmez. Nihayet unutulmamalıdır ki, her ateş cirmi kadar yer yakar. Bir söz vardır: "Mezarlıklar, hayatları sırasında kendilerinin yaptıkları işi bir başkasının yapamayacağına inanan kimselerle doludur" derler. Tıpkı onun gibi, Koalisyonlar da çok zaman, kendisini "Vazgeçilmez" sayan siyasi partilerin geçitresmine şahit olur. A. P. bu tevehhüm içinde terk-i hayat eylemiştir. YTP. nin aynı hatayla aynı âkibete uğramaması için hiç bir sebep yoktur .

Hıfzı Oğuz Bekatanın lüzumundan fazla konuşkan, bir İçişleri Bakanı için şart ciddiyet ve ağırbaşlılığı, bir bakıma kalantorluğu sadece fiziğinde taşıyan, lüzumsuz lafları yüzünden sık sık pot kıran bir siyaset adamı olduğunda ittifak etmeyen çok as kimse vardır. O bakımdan, Bekatanın, bu yolu bırakmadığı takdirde en kısa zamanda kendisini Kabinenin dışında bulması şaşırtıcı olmayacaktır. Ancak bir partinin kendi Bakanını, bir başka partinin Bakanı hakkında gerçeğe uygun iddialarda bulundun diye feda etmesi beklenmemelidir. O işte CHP. nin Genel Merkezi de İçişleri Bakanını sıkısıkıya tutacaktır ve tutmaktadır.

Gerçi, bir Koalisyon Bakanının bir meslekdaşıyla hesaplaşması yeri Parti Grupu değildir. Ama muhtıra metni veya gazete sütunu da değildir. Her halde, o yolu açmanın sorumluluğunu Ekrem Alicanin partisi her hangi bir başka kimseye yüklemek hakkına sahip olamaz. "Yağmur eken fırtına biçer" sözü ne kadar doğruysa» siyaset hayatında bir silâhı kullananın en azından e silahla kendisine mukabele edilmesini beklemesinin o derece doğru olduğa muhakkaktır. Ekrem Alican pek âlâ bir koalisyon içinde karşılıklı oturup konuşularak halledilecek hususları tutup muhtıra haline getirdiğinde nasıl "Bu benim adetimdir!" diyebiliyorsa, Hıfzı Oğuz Bekata da —ki muhtırada açık açık itham altında bırakılan Bakan oydu — kendi âdetinin Bakanların suçunu Grup kürsüsünden ifade etmek olduğune söyleyebilir. Ne yapalım U e yol bir kere açılmış ve Alicanın âdeti herkesin âdeti haline gelmiştir.

O halde, şimdi tutulması gereken en mantıklı yol hangisidir? Bu yol bir tanedir: YTP. İçişleri Bakanının Sağlık Bakam hakkındaki sözlerinden dolayı Mecliste bir Genel Görüşme isteyebilir. Böyle bir görüşme açılınca, önce Hıfzı Oğuz Bekatanın kendi partisinin kapalı Grup Toplantısında neyi söyleyip neyi söylemediği ortaya çıkar. Ondan sonra, gerçekten söylenmiş hususlar üzerinde taraflar sakin sakin tartışırlar, umumi efkâr da aydınlanır. Kim haklidir. kim haksızdır, hakikaten Sağlık Bakam bir hastahaneye gidip siyasi mahkûmları ziyaret etmiş ve dertleşmiş midir, bu onlara kaçma cüreti vermiş midir, Ağrı Valisiyle Halis Öztürk yüzünden bir yazışma vaki olmuş mudur bunların hepsi ışığa çıkar.

Eğer Bekata söylediklerini ispat ederse —ki, kürtçülük hakkında bir şey söylemediğini bildirmiştir; bu, eğer söylediyse bile sözlerini geri aldığı manasını taşır— YTP o zaman külahını önüne alıp düşünecektir: Yusuf Azizoğlu bu davranışlarıyla partisinin politika anlayışının icabini mı yapmıştır, yoksa şahsen hata mı işlemiştir? Yani, YTP nin politika anlayışı bir Bakanın bir 27 Mayıs mahkûmuna ziyaret edip onunla dertleşmesini tabii mi görmekte, yani o mahkûma manen günahsız mı bulmaktadır, yoksa bunun uygunsuz bir hareket mi olduğunu kabul etmektedir?.

YTP nin böyle bir karara varması her bakımdan ve herkes için hayırlı olacaktır. Zira YTP .nin kararsızlığı Koalisyonda her saman bu çeşit ihtilâflara yol açacaktır. Vaziyet bu vesileyle bir defa berraklık kazanırsa bütün taraflar rahat ederler. CHP kendi yoluna bulur, YTP istikbâlini tayin eder, AP nereye kadar gidip nerede duracağını kestirir, hayallerini törpüler, millet ve memleketin sağlam kuvvetleri de siyaset hayatımızın inceliklerinden haberdar olurlar.

Kızmak, bağırmak, kavga etmek hiç bir fayda getirmez. Hele iki Bakanın birbiriyle ağız dalaşma girmesinin yakışır alır tek tarafı yoktur. Bir açık hesaplaşma bütün dertlerin, bu manâsız gibi görünen, ama aslında bir ciddi temele dayanan dertlerin, meselelerin tek çözüm yoludur.

zaman olduğu gibi, bir otobüse yetişen adam telaşı içinde bir şeyler tertiplemeye çalışacaktır.

10. Yıl, Atatürkün rüzgârıyla dalgalanmıştı. Şimdi bir basiretli kaptanın teknesinde, ama rüzgârdan mahrum seyredip gidiyoruz. İnsanoğlu bu rüzgârı zaman zaman bir arıyor, bir arıyor ki...

Eee, XX. Asır insanı bu!

Hükümet

Tükrük kavgası

Haftanın ortasında Çarşamba günü Başbakanlığın beton merdivenlerini uzun boylu, zarif endamlı, kır saçlı, fakat son derece sinirli bir zat acele acele çıktı. Kapıdaki nöbetçinin selâmına bile mukabele etmeksizin bronz kapıyı geçti, sonra gene aynı aceleci adımlarla Devlet Bakanı Raif Aybarın makam odasına girdi. O sırada saatler 11,30'u göstermekteydi. Sinirli adam, Y.T.P.li Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Yusuf Azizoğlu idi

Azizoğlunun, bir gün evvel İçişleri Bakanı Bekata tarafından C.H.P. Grup toplantısında kendisi hakkında yapılan ithamlara sanki yeni muttali olmuş bir hali vardı. Y.T.P. li iki Bakan —Aybar ve Azizoğlu— uzun uzun konuştular. Sonra Raif Aybar telefona sarıldı ve o sırada Mecliste bulunan TIP. Genel Sekreteri Kâmuran Evliyaoğlunu buldu, kendisine, Genel idare Kurulunu acele toplantıya çağırmasını, ortada son derece mühim bir mesele bulunduğunu bildirdi. Telefonda, toplantı saati di tespit edildi.

Zaten bir gece evvel Yusuf Azizoğlunun evinde yapılan bir toplantıda Bekatanın Grup konuşması ele alınmış ve tartışması yapılmıştı. Bu arada, Bekata için hiç de hoş olmayan sözler de sarfedilmişti. YTP. li Bakanlar, meselede Bekatanın haksız olduğunu ileri sürüyorlar, fakat kendilerinin haklı olduğuna dair de bir delil veremiyorlardı. Nitekim, geceyarısı kendisiyle konuşan bir gazeteciye Azizoğlu şöyle dedi:

"—Meselede ben haksız değilim. Fakat benim için Koalisyonun bozulmasına da razı olamam."

Ayni gece Azizoğlu, Bekatanın sözleri kendisine nakledilip, İthamları sıralanınca da:

"—Cevap vermek benim için tenezzül meselesidir" diyerek, ithamları pek umursamadığını belirtti.

Fakat kendi evinde arkadaşlarıyla yapılan toplantıdan sonra son derece sert konuşarak, Bekataya attı tuttu ve kendisine yöneltilen ithamların saçma sapan şeylerden ibaret olduğunu iddia etti.

Y. T. P. Genel İdare Kurulu, Senato ve Meclis Grup İdare Heyetlerinin de iştirakiyle bu sinirli hava içinde toplandı. Fakat bu arada bir husus ihmâl edilmedi: Toplantı saat 14,30 da yapılacaktı. Halbuki Senato toplantısı saat 14'de idi. YTP. li idareciler bir taktik tespit ettiler. Genel İdare Kurulu üyesi Turhan Kapanlı nöbetçi bırakıldı. Kapanlı, olayı Senato kürsüsüne gündem dışı söz alarak getirecek ve Bekataya veryansın edecekti. Meclis için de Kâmuran Evliyaoğlu seçilmişti.

Kâmuran Evliyaoğlu
Acemi bir zat

Turhan Kapana
Asabi bir zat

Y.T.P. Genel İdare Kurulu toplantısı açıldığında Kapanlı da kürsüde konuşmağa başlamıştı. Müşterek Genel İdare Kurulu toplantısında Bekata Olayı pek enine boyuna tartışılamadı. Sinirler son derece gergindi ve Genel Başkan Alican yoktu. Bu bakımdan, ithamlara mâruz kalan Azizoğlu ve ihtiyatı elden bırakmayan Aybar, meselenin orta bir yolla oyalanmasını teklif ettiler. Buna itiraz eden bir tek Esat Kemal Aybar çıktı. Mardin Valisi meselesinden Bekataya diş bileyen Aybar, İçişleri Bakanının istifasının istenmesinde ısrar edilmesini istedi. Fakat YTP.li büyükler bunu uygun görmeyince fikrinden caydı ve Genel İdare Kurulu ile Grup Müşterek İdare Kurullarının yaptığı toplantıda şu karar alındı: Genel Başkan Ekrem Alican gelinceye kadar mesele ele alınmıyacaktı. Mecliste konuşacak olan Genel Sekreter Kâmuran Evliyaoğlunun konuşması ise sadece elektrikli havayı muhafaza edecekti. Bu konuda ne bir adım ileri atılacak, ne de geri gidilecekti. Toplantı, başladığı gibi sinirli dağıldı. Üyelerin kimi Meclise, kimi Senatoya koştu.

Nitekim Senatoda konuşan Kapanlı son derece sertti. Bekatayı evvelâ CHP. Grupu karşısında suçladı, sonra da:

"— Bu rejimi muhafazaya samimi ve kararlı isek, Bekatanın Devlet idaresinde yeri yoktur. İsnat ispat edilmedikçe keyfilik hakimiyetini devam ettirecek, tehdit ve sindirme usulleriyle rejim tahrip olunacaktır" dedi.

Daha sonra ise şu sözlerle meselenin bir Koalisyon meselesi olmadığını ifade etti:

"— Koalisyonu tahrip ve Devleti hükümetsiz bırakmakta hususi bumenfaati yoksa, Bekatanın hesaplarına inmeğe ve bu meseleyi tahkike mec burum."

Kapanlıdan bir saat sonra ise Meclis kürsüsünden bir başka hava çalındı. YTP. Grupu adına konuşan Kâmuran Evliyaoğlu, Kapanlı kadar sert gitmedi: YTP. olarak, Bekatay tanımıyorlar, saf dışı sayıyorlardı

Hesaplarını bizzat Başbakan İsmet İnönü ile halledeceklerdi!.. Zaten. YTP. nin toplantısında da bu husus tespit edilmişti. Alican gelecek ve meseleyi bir kere daha Başbakan İsmet İnönü ile konuşacaktı. Ondan sonra gerekirse YTP., "Ya Bekata, ya Koalisyon" diyecekti!...

Evliyaoğlunun konuşması Mecliste heyecanlı bir havanın esmesine sebep oldu. Grupta Bekataya karşı hareket eden CHP. li bir kısım milletvekili ile YTP. liler arasında hakiki bir koalisyon farkedildi.

Bekataya karşı olanlar, bu hava içinde karşı taraftan, yani Azizoğlu-

Hıfzı Oğuz Bekata
... sükut altındır

dan bir açıklama beklemeğe koyuldular. Saat 14e doğru, Azizoğlunun bir basın toplantısı yapacağı haberi şayi oldu. Ama ne yazık ki, Azizoğlu basın toplantısı yapmadı, sadece bir beyanat verdi! Bu beyanat, Kâmuran Evliyaoğlunun Meclis kürsüsünden okuduklarının bir parça daha şahsileşmiş bir kopyasıydı. Bu bakımdan, Bekataseverler Azizoğlunun açıklamasını şöyle vasıflandırdılar: "Dağ fare doğurdu!"

Nitekim Azizoğlu da, YTP. Genel Sekreteri gibi, Bekatanın yakasına kendisinden ve YTP. den evvel Hükümet Başkanının yapışması gerektiğini ifade ediyor ve afaki sözlerle, meselenin tartışmasının millet önünde yapılacağını söylüyordu Sağlık Bakanı, bu konuda biraz ihtiyatlı davrandı. Zira Alican geldikten sonra YTP. nin Genel Görüşme talebinin geri alınması ihtimali mevcuttu. Genel olarak YTP. yöneticileri Alicanla İnönü görüşmesinin meseleyi halledeceğine ve Bekatanın çekileceğine kaani idiler.

İncinen nâzik beden

Bekata ile Azizoğlu arasında cereyan ederi ve ortalığı birdenbire karıştıran karşılıklı ithamların tohumu, esasen, haftanın başında yapılan CHP. Grup toplantısında atıldı. O gün CHP. Grupu mûtad toplantısına saat 10'da başladı. Gündemde Suphi Baykam tarafından verilen bir Genel Görüşme talebi vardı. Bunun yanında Nurettin Özdemirin, İçişleri Bakanı Bekata ve Erataman Olayı ile ilgili bir önergesi bulunmaktaydı. Aydın Bolakın ile, İçişleri Bakanı hakkında bir Gensoru Önergesi vardı.

Grup, iyi bir idareci olduğunu gün geçtikçe muarızlarına bile kabul ettirmiş bulunan Rüştü Özalın başkanlığında çalışmasına başladı. Ancak, daha görüşmelere geçilmeden, Bekata partiyi kazanmışa benziyordu. Bunda CHP. li ve Bekataya karşı olan yöneticilerin büyük rolü oldu. Grup Yönetim Kurulu üyelerinden yedisi — Turhan Şahin, Kemal Demir, Ali Rıza Akbıyıkoğlu, Vahap Dizdaroğlu, Mehmet Sağlam, Asım Yılmaz, Ahmet Sever — Grup toplantısından evvel Genel Başkan İnönüye gitmişler ve Bekatanın Grup tarafından istenmediğini, bu bakımdan, kendisinden istifasını istemesini rica etmişlerdi. İnönü onları dinledi ve pek yakında her şeyin düzeleceğini, canlarım sıkmamalarını, Grup Toplantısını beklemelerini söyledi. Grup yöneticilerinin bu bir kısmı, kuliste işlerin hiç de zannettikleri gibi olmadığım görünce bu defa taktik değiştirdiler ve Bekata hakkında yapıcı kulise giriştiler. İşte bu hareket, CHP. li milletvekilleri arasında reaksiyon yarattı ve böylece Bekata, imtihanını pek rahat ve pek başarılı verdi.

Başkan, Nurettin Özdemirin önergesini Grupa sundu ve görüşme açılıp açılmaması konusunda müzakerelere başlandı. Özdemirin konuşması parlak cümlelerle süslüydü. Fakat bir nokta dikkati çekti: Özdemir, konuşmasını Bekatanın kötü idaresi üzerine bina etmiş ve Erataman Olayından pek bahsetmemişti. Bekatanın yakaladığı nokta bu oldu.

Bekata söz istediğinde son derece heyecanlıydı. Lâcivert bir elbise giymiş, hayli kabarık çantasını da kolunun altına sıkıştırmıştı. İçişleri Bakanı konuşmasını Uç noktada topladı: İlk nokta, asayiş meselesiydi. Bekata, "Tarafsız İdare" yi kurmağa çalıştığını ifade etti. ve yerilmek değil takdir beklediğim belirtti. İkinci kısımda Yusuf Azizoğlunu itham etti ve ortaya bir takım vesikalar kovdu, Halis Öztürkün Ağrı Hapishanesine nakli meselesini bahis konusu ederek, Ağrı Valisinin mektubunu Grup Üyelerine gösterdi (Bk: AKİS, sayı: 483 — YURT TA OLUP BİTENLER, "Hükümet") Daha sonra, Yusuf Azizoğlunun tehlikeli ilgilerinden bahsetti. İşte asıl, ilgiyle dinlenen kısım bu kısım oldu. Bekata, konuşmasını bağlarken, CHP,

Yusuf Azizoğlu
Alıngan bir zat

li arkadaşlarından kendisini anlamalarını istedi. Yusuf Azizoğlunun kaçan mahkûmlara kolaylık gösterdiğini iddia etti ve gerekirse bunu ispat dahi edeceğini bildirdi.

Bekatanın konuşmasının üçüncü kısmında ise 27 Mayıstan bahsediliyordu. Bekata konuşmasında, "27 Mayısın bağrına hançer sokan insanlar" la ortaklık etmesine imkân olmadığım söyledi. Mecliste yaptığı konuşmayı da bu hususu tescil ettirmek için yaptığını, kendisinin alaya alındığını, aslında meselenin alay edilecek bir tarafı olmadığının artık anlaşıldığını ifade ederek sözlerini şöyle bağladı:

"— Azizoğlu için beni feda edecekseniz ediniz. Ama ondan sonra beni

Samed, Ağaoğlu hak kın dakii snatla

maksatlı ve Derginizin 21 Eylül 1963 tarihli sayısında "Acaba kızaran bir yüz olmuş mudur" başlıklı bir yazı ve bir mektup yayınlanmış bula nuyor.

Yazı sahibinin üslûbu, ve kasdı artık herkesce malûm olduğu için yazıdaki hakaretlere cevap vermeye lüzum görülmemiştir. Mektuba gelince bunda, bir milyon lira sermayeli Turgutlu Konservecilik Anonim Şirketi tesislerinin 19 Eylülde açılış törenine olaylı bir davet kaydedildikten sonra "Teşebbüsün 1954 yılında yapıldığı ve o zamanın Bakam Samed Ağaoğlu'na döviz tahsisi için başvurulduğu, fakat hisse çoğunluğunun muhalefet mensuplarında olması, kendisine de bir hisse ayrılması hususundaki teklifinin kabul edilmemesi sebebi ile başarıya ulaşamadığı iddia edilmektedir.

Turgutlu'nun konserve tesislerine kavuşması her zaman için sevinilecek bir hadisedir. Ancak böyle bir olayı bir takım istismar vesilesi yapmak ise her zaman sayılan bir harekettir. Suç mahiyetindeki bu mektubun her Partiden ortağı bulunduğu ileri sürülen şirketi ilzam edip etmediği ve aslında da bir sorumlu tarafından ve bir karara dayanılarak yazılıp *yazılmadığı anlaşılamamaktadır. Açık olan cihet emsali çok görülen ve foyası meydana çıkmış düzenlerden biri karşısında olduğumuzdan ibarettir. Fakat haklarını şahsen savunma imkanlarımdan yoksun bir halde cezaevlerinde yaşayan insanlara bu yoldan tecavüz etmek, kin ve intikam duygularına yeni bir delil vermekten başka bir şeye yaramaz. Aynı zamanda beka ve inkişafının temel şartı siyasete bulaştırılmamak olan ticari müesseseleri; daha işletmeye açılmadan, böylesine iftiralarla politika sahasına itmek kârlı ve hayırlı bir başlangıç sayılmaz. 1954 yılında bir Şirkete döviz tahsis etmenin veya etmemenin mücerret Samed Ağaoğlu'nun iradesine tâbi bir keyfiyet olamıyacağı o kadar açıktır ki bunun etrafında düzenlenen sadece bu gerçek ortaya koy maya yeter. Bununla beraber bu iftira yazısını muhatabının vasisi olarak cevaplandırmayı bir vazife bildim ve eşimle konuştum. Böyle bir mektubu henüz aldığını ve Bakanlığı zamanına bağlanan bu isnadında baştan başa yalan olduğunu teyid etti. Bununla beraber iftiraya karşı sırf gecikmiş olması sebebine dayanan basit bir mukabele ile yetinecek değiliz. Mevzu hiç bir af Kanunun ve zaman aşımının kapsamına da henüz girmiş değildir. Binaenaleyh vasisi, bulunduğum Samet Ağaoğlu'nun isteği ile ve çok uzun yıllardanberi bütün emsaline karsı verdiği miz ve verebileceğimiz cevabı bu defada tekrarlıyoruz:*

Akis Dergisinde yayınlanan bu ittihamların sahipleri kimler ise, o devrin mevzuatına ve usullerine göre kendilerine döviz verilmesi icap ettiği halde partizanlık yüzünden haklarının nasıl ellerinden alındıklarına ait delil ve vesikaları ve bunu yapanın kim olduğu, hakkındaki bilgilerini resmi makamlara ihbar edip bir takip konusu yapmazlarsa namus ve haysiyetten yoksun kimseler bulunduklarını kabul etmiş olacaklardır.

Bu cevabımızın aynı sütunlarda aynı puntolarla neşrini rica ediyorum.

Neriman Ağaoğlu
Manisa Milletvekili
ve Samed Ağaoğlu Vasisi

Celâl Bayarın elini öpmeğe yollayamazsınız!"

Sonuç

Tam manasıyla bir tükrük kavgasına dönen Bekata — Azizoğlu çekişmesinden iki taraf son derece memnun oldu:. Bunlar, YTP. nin öç-ten kanadı ile, iktidar hülyaları içinde çırpınan A.P. İllerdir. YTP. nin öç-ten kanadı mensupları kuliste müstenzi müstehzi dolaşmağa ve kendilerinden durumu soranlara şöyle demeğe başladılar:

"— İşler iyidir. Şimdi Alican gelecek, sonra İnönü ile bir masaya oturulucak, belki muhtıralar verilecek, sinirler gerilecek ve sonra Alican 'memleketin âli menfaatleri' diyerek, tükürdüğünü yalayacak..."

Tahsin Türkaylar, Sadık Perinçekler, Nihat Pasinliler bu türküyü çağırmaktadırlar.

A.P. ye gelince, o, daha şimdiden bir "A.P. li Koalisyon" hayali peşindedir. Hatta Hükümete vereceği üyeleri bile tespit etmiştir!.

Bekata — Azizoğlu çekişmesinin önümüzdeki hafta içinde bir karara bağlanması beklenmektedir. Bekata Azizoğlunu ağır şekilde suçlamıştır. Eğer Bekata haklıysa, Azizoğlunun çekilmesi lâzımdır. Yusuf Azizoğlu ise bu ithamları reddetmekte ve Bakatayı yalancılıkla suçlamaktadır: Bekata hilafi hakikat beyanda bulunuyorsa ve bu husus ispat edilirse, Bekata çekilmelidir.

Bunların dışında bir başka yolu da, haftanın ortasında çarşamba günü, bir C.H.P. li milletvekili söyledi:

"— Hem Bekata, hem de Azizoğlu çekilmelidir!..."

CHP. Grupunda netice Bekata lehine — hem de adeta ittifakla — tecelli edince, bazı genç idareciler bunu hazmedemediler ve Gruptan sonra istifaya karar verdiler. Genç yöneticilerin iddiası, "Grupun itimadına mazhar olmamak" tı. Ama, Genel Başken İnönü ile yapılan bir konuşma neticesinde bu kararlarından vazgeçtiler.

Şimdi, Koalisyon kanatları arasında son derece gergin bir hava esmektedir. Alican dönünce YTP. durumunu tespit edecek ve Bekata hakkında Genel Görüşme açılıp açılmaması karara bağlanacaktır.

Lokomotifler

İşin içindeki iş

(Kapaktaki toslaşma)

Bundan bir kaç ay önce, bir İlkbahar günü, Vehbi Koç Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkine gitti. Vehbi Koç Türkiyenin 1 numaralı iş adamıdır, hemen her sahaya el atmış durumdadır ve bir. İktisadî imparatorluğun başında gibi görünmektedir. Bir müdürü —Behçet Osmanağaoğlu— İstanbul Ticaret Odasının Başkanıdır, bir müdürü — Nusret Tekül— İstanbul Sanayi Oda sının Başkanıdır, bütün köprübaşlarında, hatta köşede bucakta adamları vardır. Bu sayede Koç bütün kararları başkalarından önce öğrenir, onun bütün işleri başkalarınınkinden evvel, çıkar, çok zaman bir tercih bahis konu tu olduğunda, nedense gönüller bu

büyük kudret ve imkân sahibine meyleder!

İlyas Seçkin Ayaşlıdır ve Ankara milletvekilidir. Koç da Ankaralıdır ve Ankaranın bazı nüfuzlu aileleriyle münasebete sahiptir. Vehbi Koç, kendisinde vehmettiği "Reddedilmez Adam" sıfatının verdiği cesaretle ve büyük bir fütursuzlukla Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkinden bir devlet ihalesinin şartlarını değiştirmesini talep etti. Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin buna pek şaştı. Peki, devlet ihalesinin şartlarım niçin değiştirecekti?

Mesele şuydu: Karayolları için, belirli vasıfta 400 tane kamyon satın alınacaktı. Koç, bu kamyonların kendisinden alınmasını istiyordu. Ancak, elinde yüz kadar mevcut Ford — Thames Trider kamyonları aranılan evsafı haiz değildi. Eğer şartname değiştirilecek ve Koça fırsat verilecek olursa Koç kamyonlarını istenilen evsafa getirecek, geri kalan üçyüz kamyonu da temin edecek ve ihaleyi kazanacaktı, İlyas Seçkine, bu yüz kadar kamyonu devlete satmazsa "pek müşkil" durumda kalacağım anlattı, müdahale istedi. Tabii, bu arada, kendisince pek makûl bir çok da resmî sebepleri sürmekteydi

Vehbi Koç
Perdenin arkasındaki adam

Devlete ait mal ve hizmet satınalmalarının en büyüğünü yapan bir Bakanlığın başında bulunan ve koyduğu ciddi prensiplerle bu işi hiç bir sızıltıya meydan vermeden yapan İlyas Seçkin, ihaleden on gün Önce yapılan bu müdahale teklifini reddetti. "Vehbi Koçun hiç bir İhaleyi kaybetmeye razı olmayan bir ruhhaleti içine girmiş olmasının, İlyas Seçkince hiç bir önemi yoktu. Bakan, kamyonları kullanacak olan Kara Yollarının Genel Müdürü Tahsin Önalp ile Vehbi Koç ve ona refakat eden Koç müdürlerini makam odasında kargı karşıya getirdi. Tahsin Önalp Vehbi Koçun ve takımının bütün iddialarım boşa çıkardı. Bakana "Eğer yazılı emir verirseniz, biz hiç ihalesiz Koç kamyonlarım alırız" dedi.

İlyas Seçkinin o taraklarda hiç bir bezi yoktu. İhalenin şartları değiştirilmedi. Vehbi Koç hiddetli ve Bakana hem söylenerek, hem serzenişte bulunarak, hem de "Ben bu kamyonları şimdi ne yapacağım" diye dert yanarak Bayındırlık Bakanlığının kapısından geri döndü. Sonradan Kara Yolları, ihalenin şartları içinde 400 tane Volvo kamyonu satın aldı.

Yağda ve balda eller

Vehbi Koç, 400 tane kamyonu satamadıktan bir süre sonra, bir başka ihalede, DDY'nın lokomotif ihalesinde de kaybettiğini öğrenince bu işlerin böyle yürümeyeceği inancına vardı. Hakikaten, 'Vehbi Koçun işleri zaman zaman çok iyi yürümüştür. Bugün Başkentin taksilerinin sağ köşesinde bir süs gibi duran ve hiç bir işe yaramayan, fakat Ankara şoförlerine ikibin lira civarında bir paraya mal olan taksimetreler bunun bir delilidir. Koç yüklü bir parti Halda taksimetresi getirmiştir. Bunları satmak lâzımdır. Satmak için de piyasa bulunması gerekmektedir. Halbuki Başkent taksileri taksimetresizdir. Bunların taksimetrelendirilmesi sağlanınca tanesinin hediyesi 1850 lira olan Halda taksimetreleri kendiliğinden ve kolayca satılacaktır.

Nitekim, satılmıştır da..

Kuzey Batı Anadolu Elektrik Şebekesi işi de bir başka verimli saha olmuştur. O konuda Koç, İhale şartlarının değiştirilmemesinden —evet, değiştirilmemesinden— yanadır. Kuzey Batı Elektrik Şebekesi için Amerikan Yardımından 31 milyon 500 bin dolar sağlanmıştır. Bunun 25 milyon dolarıyla İstanbulun elektrik işi halledilecektir. Mevcut ihale şartlarıyla tesis ancak 1965 sonunda tamamlanabilecektir. İhalenin talibi, Tetico adlı bir şirket vasıtasıyla General Electric'i temsil eden Vehbi Koçtur. Ancak bir başka amerikan şirketi, Westingtouse son derece elverişli bir teklifi Etibanka yapmış, Elektrik Etüd idaresi bunu uygun görmüş, müessesenin teknik müşaviri Stearn Roger Corparation firması teklifi inceleyip müsbet mütalea vermiş, fakat bizim alâkalılar ihale şartlarının tadil edilmesi hususunda amerikanlar nezdinde gerekli enerjiyi, nedense göstermeyi reddetmişlerdir, Westingtouse Etibanka, elinde istenilen takate yakın takatte üç türbinin hazır durumda olduğunu bildirmiş, tesisin tam bir yıl önce bitirileceği hususunda, cezai müeyyidelerin kabulü dahil, bütün garantileri vermiştir. Bu, elektrik durumu bilinen İstanbulun 1965 değil, 1964 senesinde rahatlaması ve devletin aşağı yukarı 500 Milyon lira kâr etmesi demektir.

Ama ihalenin şartlarının değiştirilmesi demek, GE firmasının şansının kırılması da demektir. Nitekim şimdi, gerekli makamlar işe müdahele etmediği

takdirde, amerikanlara yapılan sudan bir demarşın verdiği netice mucip sebep diye gösterilerek ihale, bizim için "en uygun" olmaktan çok uzak şartlarla ilân edilecektir.

Düşünmek lâzımdır ki 25 milyon Solar, 250, milyon türk lirası demektir *ve* asgari hesapla bunun yüzde 2 komisyonu temiz 5 milyon türk lirası etmektedir.

Lokomotif düt dedi...

Amerikan Yardımından, 33 dizel lokomotifin DDY'na alınması için 10 milyon dolarlık kredi sağlanıp ta ihale açılınca buna, bir tanesi işte bu Vehbi Koç tarafından temsil edilen üç amerikan firması girdi: General Motors, General Electric ve Alco. Koç, General Electric'in temsilcisidir.;

Mayısta, firmaların teklifleri DDY n daki alâkalı komisyon tarafından açıldi. Derhal görülen, şu oldu: Sadece OM şartnamenin bütün maddelerini aynen kabul etmiştir. Diğerleri, idari şartnamenin son derece önemli bir kısım maddelerini kabul etmemişlerdir. Bunların bir kısmı şudur:

1 — Türk mahkemelerinin, merci mahkeme olması

2 — Lokomotiflerin Haydarpaşada teslimi

3 — İşletme garantisi verilmesi

4 — 60 bin dolar civarındaki mukavele pul bedelinin satıcıya aidiyeti.

Böyle hallerde, yapılması mutad işlem şudur: Hangi firma idari şartnameye uymuşsa o ihaleye kabul edilir, diğerlerinin teknik teklifleri tetkik bile edilmez. Halbuki DDY'nda ilk lâubalilik işin bu safhasında yapıldı ve idarenin sorumluları bir belirli kaynaktan salgın halinde çıkarılan dedikodu, girişilen gazete yayını ve bilhassa GE temsilcisinin mevcudiyeti karşısında idari şartnameye uymayan iki firmanın da —GE ve Alco— tekliflerini nazari itibara almak gibi "alışılmamış bir yol" a saptılar.

Halbuki bu firmalardan GE, lokomotiflerin mülkiyetinin Haydarpaşa da değil, New York'ta DDY'na geçmesini istiyordu ve içine aynı GE'nin karışmış olduğu bir başka meseleden dolayı bu hususun hayati önemi vardı.

"Hadari Meselesi"

Bundan beş yıl önce, 1958'te, DDY için krediyle dizel lokomotifi alınması gerekmiştir. O zaman, Hükümetin karşısına Hadari adını taşıyan bir suriyeli ermeni çıkmıştır. Hadari Amerikada GE ile anlaştıktan sonra Türkiyeye gelmiş, burada Vehbi Koçla temas etmiş, plânını ona söylemiş, Hükümet sorumlularına istenilen krediyi bulduğunu bildirmiştir. Alınacak olan lokomotif adedi 90'dır. Hadarl har biri 280 bin dolardan 90 tane GE lokomotifi satacaktır. İşin portesi 25 milyon dolardır. Halbuki Hadarinin Amerikada alelacele, bu maksatla kurduğu Panamerican İnvestment adını taşıyan şirketin kuruluş sermayesi —kendinizi sıkı tutunuz— 1000 dolardır! Buna rağmen, 90 lokomotife ait sipariş mukavelenamesi bu dehşetengiz şirketle DDY. arasında imzalanmıştır.

Fakat hemen görülmüştür ki, bahis konusu olan bir büyük dalaveredir. Mu kavelenamede krediden bahsedildiği halde GE, para Amerikaya gitmeden lokomotiflerin imaline bile başlamayı reddetmektedir. Bunun üzerine bir miktar para ödenmiş, 5 adet GE lokomotifi gelip hizmete girmiş, ancak taraflar arasında ihtilaf patlak vermekte gecikmemiş ve Hadari ile DDY mah kemelik olmuşlardır. Hadari amerikan mahkemelerinden, DDY'nın amerikan topraklan üzerindeki mallarına haciz koydurabilme hakkını bir karar halinde almıştır. Bu karar halen yürürlüktedir. İdarî şartnamede, lokomotiflerin mülkiyetinin DDY'na Haydarpaşada geçmesi yolundaki madde bu durumun neticesidir. GE buna rağmen, teklifinde, lokomotiflerin teslimi yeri olarak New York'u göstermiştir. Zaten Hadari ve iş arkadaşları, Amerikan Yardımından Türkiyeye lokomotif alması için bir kredi verilmemesini temin için ellerinden gelen gayreti göstermişler ve GE'den daha 85 lokomotifin alınmasını gerektirecek ilk mukavelenin tatbiki için Türk Hükümetinin zorlanmasını istemişlerdir.

İş teknik safhada

İdari şartname alışılmamış bir şekilde ve "şimdilik" kaydıyla bir kenara bırakılınca, DDY'nın alâkalıları tekliflerin teknik tarafları üzerine eğildiler. DDY, bugünlerde zaten değiştirilmek üzere bulunan 2490 sayılı İhale Kanununa tâbi olmadığı için "en çok kıran" m işi mutlaka alması bahis konusu değildir. DDY'nda Satınalma Komisyonları alınacak malların fiyatlarıyla birlikte kalitesini ve çeşitli bakımlardan elverişlilik derecesini de göz önünde tutmak hakkına ve imkânına sahiptirler.

DDY sorumluları, gerekli tetkikleri bu ışık altında yaptıktan sonra 33 lokomotifi GM' den almaya karar verdiler ve bu kararı, mucip sebepleriyle birlikte Ulaştırma Bakanlığına bildirdiler.

İşte, kıyametin büyüğü bundan sonra koptu.

Aslına bakılırsa, bütün tetkikat safhasında işin etrafı bir dedikodu ve

DDY'nda bir lokomotif çabalıyor

"Çabalama kaptan, ben gidemem"

tazyik, hatta tehdit havasıyla sarılı tutulmuştur. Nitekim DDY sorumluları Ulaştırma Bakanına başvurarak işin hacminin büyük olduğunu, bir takım söylentilerin çıkarıldığını bildirmişler, Satınalma Komisyonuna bizzat Bakanın başkanlık etmesinin uygun olacağını söylemişlerdir. Gerçekten de Bakan, bazı toplantılara katılmıştır.

Alâkalı firmalar da, ihaleyi almak için ellerinden gelen dış gayretleri esirgememişler, bu arada bilhassa GE çok faal olmuştur. GE Amerikadan, Özcan Türer adındaki bir türk mensubunu işi kaynağında takip etmesi için Ankaraya göndermiştir. Özcan Türer burada, GE adına önemli temaslar yapmıştır.

Özcan Türer eski bir DDY mensubudur. "Garip bir tesadüf" olarak, bu ihalede GE lokomotiflerinin seçilmesi lehinde vaziyet almış iki mühendis arkadaşıyla birlikte, 26 Ocak 1960 tarihini taşıyan ve DDY için GM lokomotiflerinin alınmasını tavsiye eden bir raporun altında imzası vardır. Motor şubesinde mühendis olan ve bu ihalede GE lehinde vaziyet almış bulundukları bildirilen o iki kişi İlhan Üçel ile Mehmet Kökerdir. Bunların, 1960 tarihinde bildirdikleri şudur: "Da ha fazla lokomotif yapmış olan ve yedek parça fiyatları daha münasip bulunan GM lokomotiflerinin tercihen alınması uygundur."

Ancak Özcan Türer, 10 milyon dolarlık yeni kredinin çıkmasından kısa bir süre önce GE tarafından transfer olunarak Amerikaya alınmış, kendisine orada önemli bir iş verilmiş, ihale açılınca GE adına Türkiyeye gönderilmiştir. Bu geliş ile İlhan Üçel ve Mehmet Kökerin bu defa GM değil, GE lokomotiflerini salık vermeleri arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığı meçhuldür. Dikkati çeken bir başka hadise —ki, aydınlatılması gerekmektedir— Hareket Reis Muavini Sadun Özdede ile Motör Şubesinden Kenan Tüzünün C.H.P. Genel Sekreteri Kemal Satıra giderek bu ihaleyi GE'nin kazanması gerektiğini söylemeleridir. Kemal Satır bir ara Ulaştırma Bakanlığı yapmıştır ama bu, yılların ötesinde kalmış bir hadisedir ve her halde böyle ihalelere eski -Ulaştırma Bakanlarının karıştırılması âdet değildir. O halde hangi sıfatı Kemal Satıra, böyle bir tavsiyenin yapılmasını gerektirmiştir ve DDY mühendislerinin görevleri arasında bu çeşit tavsiyeler yapmak da var mıdır?.

Revnaklı kampanya

İhalenin GM üzerinde kalacağının belirmesi ile lokomotif konusunda politiko—ekonomik dedikoduların dozunu arttırıp işin İnönü ve ailesine bulaştırılması gayretleri aynı zamana tesadüf etmektedir. O sırada ortaya atılan iddia şu olmuştur: GM'un temsilcisi Dündar Özey İnönünün akrabasıdır. Ömer İnönü ile Dündar Özey ortaktırlar. GM'in reklamları Akis Mecmuasında çıkmaktadır. Demek id, GM korunmaktadır!

Bu iddialar, üstü pek az kapalı şekilde bir gün Çetin Altanın Milliyetteki sütununda çıktı. O sıralarda Vehbi Koç, Çınar Otelinde tertiplenen meşhur seminerde Çetin Altanı gör-

BİR İLAN GELDİ — Akisin bu sayısı hazırlanırken, tuhaf tesadüf, bir ilân geldi. İlân, üzerindeki nota nazaran Kasım aynıda çıkacak ilk sayıda yayınlanacaktır. Bu, General Motors lokomotiflerinin bir ilâmdır. Zarf, şirketin buradaki acentesine gelmiştir. İçinde ilânın metni, klişesi yapılacak tire resim, kullanılacak harflerin puntosu vardır ve bu ilân Türkiyede Akiste, diğer bir çok memlekette de Akis seviyesindeki haftalık siyasi aktüalite mecmualarında çıkacaktır. Bunların arasında, her halde gene Time da olacaktır. Hem Akisi, hem Time'i okuyanlar şüphesiz aynı ilanın her iki dergide zaman zaman çıkmakta olduğuna farketmişlerdir. İlânın sadece kompozisyonu değil, verildiği dergiler de bizzat General Motors'un lokomotif kısmı tarafından tesbit edilmektedir. Her halde; "siyasî nüfuz icrasının temini" gayesiyle olacak!

Yıllık cirosu bizim paramızla 160 milyar —yanlış okumadınız: 160 milyar— olan koca bir firma ve ilân kanalıyla 1440 liralık rüşvet!. Peşin parayı gördünüz ya, gülün bakalım!

Lokomotif Sayısını hazırlarken gelen bu misafiri, Akisin yazı işleri müdürü Kurtul Altuğ Tahkikat Komisyonunda kendisine sorulan bir suali hatırlayarak seyrediyor.

dü ve alı al, moru mor genç gazeteciye koşarak:

"— Bunu, Bana para vererek benim yazdırdığımı söylüyorlar. Namuslu bir adam olarak söyle: Benden para aldın mı?" dedi.

Çetin Altan, krallara yakışan bir ulüvvücenaplıkla "Namuslu bir adam olarak söylüyorum: Hayır, ben senden para almadım" diye cevap verdi ve sonra Divan Otelinin barında, Doğan Nadinin meşhur grupunda bu hikâyeyi kahkahalar atarak anlattı. Arkadaşları "Sen diyecektin ki: Akıllı bir adam olarak söylüyorum ki benim bu çeşit suallere vereceğim cevap daima hayır olacaktır!" diye takıldılar.

Ama bu çok kimseye, tabii, böyle söylenti ve dedikoduların kaynağı olarak ilk kimin isminin akla geldiğini de göstermedi değil...

Bir lokomotif ihalesi konusuna İnönünün adı karıştırılınca meselenin bir anda dallanıp budaklanması, siyasi istismar konusu yapılması, başların sallanarak "Bak, görüyor musun?" denilmesi ve bu arada Akisin yeminli düşmanlarının da bir fırsatı ele geçirdikleri zehabı içinde taarruza geçmesi güç olmadı.

İşi ele, muhalefet partilerinin en İşsizi MP aldı. Bir defa, İnönüye tecavüz vardı. Sonra, umumi efkâr suiistimal dedikodularına karşı allerjikti. Nihayet, kimsenin bahsetmediği MP'den bahsettirmek için bu bir fırsattı. Gerçi hadiseye ciddiyetle eğilenler başlarını çabuk kaldırdılar. Zira söylentilerin siyasi kısmının iki para etmediği ve tamamile yakıştırma olduğu ilk eşeleme de ortaya çıkıyordu. Ama ihalenin GE ve Alco'nun elinden kaçmakta bulunduğunun anlaşılması, işin ticari kısmındaki temasları ve tesir gayretlerini hızlandırdı.

Koç faaliyette

Vehbi Koç, 400 kamyondan sonra 33 lokomotifin de kendi temsil ettiği firmalara gitmemesinin an meselesi olduğunu sezerek derhal Başkente geldi Bu defa şansını, Ulaştırma Bakanı İhsan Şeref Dura ve Ekrem Altcan nezdinde denedi. Her iki Siyaset adamına da, GE'nin ne kadar haklı bulunduğunu ve niçin ihalenin kendisi tarafından kazanılması gerektiğini anlattı. Dura ve Alican gerçi bu konunun kendilerini, değil, DDY'nı ilgilendirdiğini bildirdiler ama İlyas Seçkin gibi tavassut gayretini orada kestirip atamadılar. Devlet müesseselerinin hiç bir ihalesi bugüne kadar hiç bir zaman Bakanlıklararası İktisadi Kurula getirilmediği halde, Ulaştırma Bakanlığı lokomotif işini bu kurula intikal ettirdi. Bu, meselede, Koç isminin sağladığı ikinci olağan olmayan yoldur. Bakanlıklararası İktisadi Kurul işi tetkik etti ve firmaların teklifinde tavzihi gereken hususlar varsa bunların aydınlatılması için bir yeni fırsatın tanınmasını kabul etti. GE ve Alco bu fırsattan faydalanarak idari şartnamenin bütün şartlarım kabul ettiklerini bildirdiler.!

GM hiç bir ek teklif yapmadı. Halbuki kendisine, iki rakibinin daha ucuz fiyat vermiş oldukları bildirilmişti. GE ve Alco'nun Türkiyede lokomotif fabrikası kurmak plânlan haber verilmişti. Hatta Alco'nun, kendisinden 33 lokomotif alınırsa cabadan da iki lokomotif hediye etme kararı söylenmişti. GM fiyatından 1 sent indirmeyeceğini, kendisinin ciddi bir firma olduğunu, döne döne pazarlık etmediğini, bütün tekliflerinin inceden inceye hazırlanarak yapıldığım ilan etti. Meselâ, nakliye masrafı olarak fiyatına bir azami miktar koymuştu. Eğer nakliye bundan pahalıya malolursa, üstünü kendisi ödeyecekti. Ama daha ucuza malolduğu takdirde aradaki farkı DDY'na geri verecekti. Her hesabı bu derece muntazam ve katiydi.

DDY'nın Satınalma Komisyonu dosya İktisadi Kuruldan tekrar kendisine gelince, beklenileceği gibi eski kararında ısrar etti; GM lokomotiflerini tercih ediyordu. Zaten Komisyon idari şartnamenin bazı maddelerini kabul etmeyen firmaları, bu şartları kabul ediyorlarmışcasına ihaleye sokmuştu. O bakımdan tekliflerin tavzihi duruma yeni bir şey getirmedi.

Kulağa Küpe..

Hayırlı alamet

Geçmiş muteber D-P- devrinin tanınmış borazanlarından sevgili Mümtaz Faik Fenik dostumuz, sütununda ilân ediyor: Devlet mah deniz değildir!.

Ooo, beyfendiciğimiz, Sabah-ı şerifleriniz mübarek olaa..

Dündar Özey

İlâhları taşladı

Niçin GM?

Satınalma Komisyonu tercih sebeplerini ingilizce bir usun rapor halinde hazırladı ve bunu, usul gereğince AIDye gönderdi. Amerikan Yardımından sağlanan kredilerle açılan İhalelerde, bahis konusu memleketin sorundu makamları istedikleri firmayı seçmektedirler. Ancak bunlar, tercih sebeplerini AID'ye bildirmektedirler. AID'nin mütehassısları bu sebepleri incelemektedirler. Sebepler makûl ve makbul bulunduğu takdirde ihale tasdik olunmakta ve para verilmektedir. Sebepler makûl ve makbul olmadığı takdirde karar bozulmaktadır. AID raporları her sahanın en kuvvetli mütehassıslanna inceletmektedir.

DDY tarafından GM seçilince, GE ve Alco'nun tarafları akıllara durgunluk veren bir yeni kampanyaya giriştiler: Sanki GM, lokomotifleri Balatta Mişon tarafından yapılan, hiç bir meziyeti bulunmayan, adı sanı bilinmeyen uydurma lokomotiflerdi ve bunların seçilmesi suretiyle DDY akıl almaz zararlara uğratılıyordu. Yeni Sabah bu zararı bir başlığında "80 milyon lira" olarak gösterdi!

Lokomotif sahasında gerçek şudur: Senede 16 milyar dolarlık cirosu bulunan General Motors'un —bizim 20 yıllık bütçemiz!— lokomotifleri, kendi sahalarında dünyanın en iyi lokomotifleridir. Fiyatlarının diğerlerine nazaran daha pahalı olmasının sebebi de budur. Nitekim DDY tarafından AID' ye gönderilen raporda İş bakımından 33

İlhan Üçel masası başında
Bir o yandan, bir bu yandan

GM'in 36—39,GE'ye bedel olduğu ifade edilmektedir.

Amerikada, iadece GM'in tüm dizel lokomotif yapan fabrikası vardır. Bizde fabrika kuracaklarını bildiren ne GE, ne Alco böyle bir fabrikaya sahiptirler. Bir lokomotif iki kısımdan müteşekkildir: Motor kısmı, Elektrik kısmı. GE motoru dışardan almakta, iadece elektriği kendisi yapıp lokomotifi hazırlamaktadır. Alco ise motor yapmakta, elektriği GE'den almaktadır. Bu yüzden, her iki cins lokomotifteki arızalar başka başka müesseseleri mesul etmektedir. GM ise, hem motörü ve hem de elektriği bizzat yapan tek amerikan firmasıdır.

Zaten dünyada GM'e gösterilen raf bet de kalitedeki üstünlüğün açık delilidir. Sadece Amerikada 24 bin GM'e mukabil GE'nin aynı takatte topu topu 350 civarında lokomotifi çalışmaktadır. 1962 senesinde GM 874 adet normal hat lokomotifi siparişi almıştır. GE'nin aldığı sipariş miktarı 78 lokomotiftir ti bu rakamlar, sadece Türkiyede Vehbi Koçun değil, Amerikada GE'nin de bu işi niçin bir hayat memat meselesi addettiklerini açık olarak göstermektedir. Yılda 874 sipariş alan bir rakibe karşı 78 siparişle yaşamak kolay olmayan bir çabadır.

Şu anda OM lokomotifleri, Amerikadan ayrı olarak Kanadada, Meksikada. Brezilyada, Suudi Arabistanda, İtalyada, Çinde, Arjantinde, Şilide, Kolombiyada, Panamada, İsrailde, Venezuellada, İranda, Mısırda, Yugoslavyada —Tito, GM'in ihalesiz alınması için emir vermiştir—, Hindistanda, Pakistanda, Peruda, Korede, Lübnanda kullanılmaktadır. Alco'nun Hindistanda bir lokomotif fabrikası vardır. Fakat Hint Hükümeti GM'e 120 tane lokomotif siparişi vermiştir.

Bütün bu memleketlerin, GM almak suretiyle müthiş birer kazık yediklerini İddia etmek, ancak bizim demagoji şampiyonlarının başarabileceği bir marifettir. DDT, tercih sebeplerinin tamamım AID'ya verdiği raporda zikretmiştir.

Zaten GE'yi en ziyade telaşa düşüren ve GE'nin Başkanını, metnini yandaki sütunlarda bulacağınız telsiz telgrafı Başbakan İnönüye çekmeye mecbur bırakan husus da, işte bu rapordur.

Niçin GE değil?

Raporda, Hadari marifetiyle satın alınmış, daha doğrusu bize zorla ve tam 280 bin dolara satılmış GE lokomotiflerinde rastlanılan aksaklıklar birer birer ve bütün teferruatıyla, en tiyade bu lokomotifleri çalıştıran operatörlerle cer müfettişlerinin İdareye Verdikleri raporlar esas tutulmak suretiyle anlatılmaktadır. - GE, o tarihte 280 Un dolara bize sokuşturduğu lokomotifler için bu defa sadece 206 bin dolar istemektedir! Halbuki o yandan bu yana dünya fiyatları altmıştır ve bu yeni lokomotiflerdeki aksesuvar ötekilerden çoktur. Bu, Hadarinin bize attığı kazığın boyunu göstermek bakımından da alâka çekicidir-.

GE'leri çalıştıran operatörler ve cer müfettişleri bu lokomotiflerden işin bâtından beri şikâyetçidirler. En tiyade sıkıntısı çekilen arıza, çekme arızasıdır. GM'in çekişi GE ile kıyas kabul edilmeyecek üstünlüktedir. Nitekim yeni teklifinde GE eskiden Türkiyeye sattıkları lokomotiflerdeki çekme arızalarını giderdiklerim, yepyeni bir elektrik sistemi kurduklarım ve satın alınacak lokomotiflerde bu arızaların mevcut bulunmayacağını söylemektedir. Ancak DDY ŞU suali sormuştur: "Peki, böyle arızasız kaç lokomotif yapıp sattınız?" GE'nin verdiği cevap şudur : "Henüz, hiç. Ama eğer siz bize sipariş verirseniz, ilk defa size yapıp satacağız!"

Halbuki GM'nin, Türkiyenin satır alacağı tipteki - G 16 tipi- 17 bin 501 lokomotifi halen servistedir ve bu standart tip haline gelmiştir. Zaten DDY'nın tercih sebeplerinden biri de budur ve teknik şartnamenin 2.1 maddesi "Teklif edilecek lokomotiflerin Birleşik Amerikada çok sayıda imal olunan ve işletmelerde iyi netice vermiş standart tipte olması"nı âmirdir.

Sadun Özdede
"Tehlikeli Alâkalar"

İşte, asıl canı yanan zat!

Türkiye Başbakanı İsmet İnönü, daha Meclis Araştırması açılmasından, hatta "bunu talep eden Önergenin Meclise verilmesinden çak önce, 22 Ağustosta, New York'tan dünyanın en garip ve iddialı, hatta cüretli telgrafını almıştır. Telgrafın altındaki imza, General Electric'in Başkanına aittir. Bu vesika DDY tarafından tercih edilen lokomotiflerin GM olmasından en büyük acıyı kimin duyduğunu herkesin gözleri önüne sermektedir. Hele ihaleye giren bir firmanın mutlaka kendisine bu ihaleyi kazandırmanın gerektiğini bir Başbakana tebliğ etmesi görülmüş şey değildir. GE Başkanının telgrafındaki Şeyhin kerameti kendinden menkul iddialarla bu konuda bizde belirli çevreler tarafından belirli hedefin gerçekleşmesi için girişilmiş kampanyada kullanılan malzemenin nasıl tamamiyle eş olduğu, herkese, hangi menfaatin savunulduğu hususunda da bir fikir verecektir. İşte, "Ring=Kral"ın ibret verici telgrafı :

İsmet İnönü
Başbakan

Devlet Demiryollarının lokomotiflerine ait teklif dâvetnamesiyle ilgili bir meseleyi dikkatinizi çekmekten derin üzüntü duyuyor ve şu sebeblerle mevzuun Hükümetiniz tarafından tahkik edilmesini rica ediyoruz. General Elektric şirketi hazırladığı bir teklifi 20 Mayısta Devlet Demiryollarına vermiştir. Bu teklif DDY nın bütün isteklerine uymaktadır. Tekliflerin aleni açılması sırasında ortaya çıkmıştır ki firmamız tarafından teklif edilen her bir lokomotifin fiatı diğer tekliflerden mühim bir miktarda ucuzdur. General Elektric lokomotifleri hâlen Türkiyede bulunmakta olup çok iyi netice vermiştir. DDT mühendisleri 1958 denberi bunların çok iyi netice verdiğini defaatla temin etmişlerdir. Mühim fiat avantajına ilâveten garanti edilmiş yakıt verimi ve bakımla ilgili masraflar şirketimiz lehinedir. Bu sebeple DYY nın maliyetten tasarrufu artacaktır. General Elektric kalkınma plânında kabul edildiği şekilde müstakbel lokomotif ihtiyaçlarının azami nisbette Türkiyede yapılması için işbirliğine hazır olduğunu DDT' na resmen bildirmiştir. General Elektric'in teknik ve fiat bakımlarından üstün durumuna, rağmen DDT nın AID ye başka bir imalâtçıya siparişi verme niyetinde olduğunu bildirdiğini öğrenmiş bulunuyoruz. General Elektric'in kabili mukayese takattaki lokomotifi DDT tarafından alınması derpiş edilenlere nisbetle 33 lokomotifte takriben 530 bin dolar daha ucuzdur. Bu karara resmi itirazımızı işbu yazımızla arzederiz. Tamamen kaniiz ki, mutlak tarafsız bir değerlendirme ile mevzua yıkıl her hangibir tahkikat bizim teklifimizin seçilmesi aleyhine bir tavsiyeyi destekliyemez. Bu itibarla üzüntü ile ifade ederle ki mevzuu Vaşingtondaki Birleşik Devletler makamlarının dikkatine arzetmekteyiz. Sizin bu mevzudaki tahkikatınızın ve Birleşik Devletler makamlarının tahkiklerinin sonuna kadar resmi bir bildirinin veya siparişte herhangi ir imalatçıya verilmesinin talik edilmesini saygılarımızla rica ederiz.

R. J. KİNG

GE'nin, sadece iki noktada GM'e nazaran avantajı vardır: Fiyatı daha ucuzdur, yüzde 2-4 nisbetinde az yakıt kullanmaktadır. Ancak, fiyattaki ucuzluk, bütün evsaflar göz Önünde tutulduğu takdirde zahiridir. GM'in yakıt masrafındaki fazlalığı ise tamire ihtiyaç gösterme süresinin uzunluğu, parçasının ucuzluğu, tamir müddetinin kısalığı telafi etmektedir. Bir GM'in bir seferdeki masrafı bir GE'nin masrafından fazladır. Ama bir lokomotif ömrü içindeki masraflar hesap edildiğinde, DDY tesbit etmiştir ki GM daha ucuza gelmektedir.

Hokos, pokos

Bu raporun GE'yi içine ateş düşmüş hale getirmesinin sebebi basittir.

İhsan Şeref Dura
Kabak başına patladı

Şimdi AID'nin elinde, iki lokomotifi kıyaslayan bir resmi rapor vardır. AID bunu kabul ederse bundan sonra nerede ihale olursa GE'nin kaybetme şansı daha da fazlalaşacaktır. Bundan dolayıdır ki GE'nin Amerikadaki ve Türkiyedeki gayretlilerinin 1 numaralı hedefi bu resmî raporu geri aldırtmaktır. Bunun da yolu, Türk Hükümetince bu raporu vermiş olan ekibin yerinden topyekûn alınması ve onun yerine GE lehinde rapor sunacak bir ekibin getirilmesidir.

İyi ama, GE DDY'nın raporundan nasıl haberdar olmuştur? Tahkikat Komisyonunun çalışmaları sırasında bir garip talep dikkati çekmiştir. AID'ye verilen rapor gizlidir. Ancak» Komisyon bunu DDY'ndan talep edince

raporun bir sureti gönderilmiştir. Komisyonun Başkanı Âdil Yasa, çalışmalardan sonra bütün evrakı kilit altına almaktadır. Komisyonca, DDY'ndan raporun bir ikinci sureti istenmiştir. Bu talep, pek tabii olarak garip karşılanmıştır. Buna rağmen, istenilen ikinci suret de Komisyona verilmiştir. Şimdi, öğrenilmek istenilen husus, raporun DDY'ndan veya Komisyondan hiç dışarıya çıkıp çıkmadığıdır.

Bir başka merak noktası da, Komisyona MP adına katılan Memduh Erdemirin Komisyon ancak evrak üzerlnde tetkik yapması gerekirken DDY'nın Lokomotif Deposunda bizzat görünmesidir. Erdemir orada ne tahkikatı yapmış, kiminle görüşmüş, ne konuşmuş, ne tetkik etmiştir ve en önemlisi, bu davranışından Komisyonun haberi var mıdır?

Her halde, geçenlerde GM'den gelen bir tel yazısı duruma esrarlı bir hava vermektedir. Telde şöyle denilmektedir : "Garip bir vaziyet var. GE niçin tercih edilmediğini biliyor, biz niçin tercih edildiğimizi bilmiyoruz." Bu avantajından faydalanmakta olan GE, AID'ye cevap mahiyetinde bilgiler vermektedir. Halbuki, devletlerden alman raporlar firmaların bilgisine sunulmaktadır. Yoksa, kaçak AID ele mi olmuştur? İşin o tarafını, GM tetkik etmektedir.

Devrim lokomotifi!

İhaleyi her ne pahasına olursa olsun GM'den koparıp almak için uğraşanlar, daha aklı başında bulunduğu İçin öyle "Aaa! GM mi? Onların hepsi çürüktür.." lafıyla kandırılmayacak olanları başka bir tertiple avlamanın yolunu "Türk lokomotifi" temasında aradılar. GE ve Alco Türkiyede bir lokomotif fabrikası kurmaya hazırdılar, halbuki GM buna yanaşmıyordu! O GE ve Alco ki, Amerikada dahi tüm dizel yapan bir fabrikaya sahip değildirler..

İşin aslı şudur: Ciddi GM de, Türkiyede lokomotif fabrikası kurulması konusunu tetkik etmiştir. Hem de, esaslı mütehassıslar göndererek. Ancak bu mütehassıslar verdikleri raporlarda bütün lokomotif ihtiyacı 350 olan Türkiyede bir lokomotif fabrikası kurulmasının ekonomik olmayacağını bildirmişlerdir. Bu bakimden GM'in böyle bir yol tutmadığı doğrudur. Ancak GM'in elemanları, Türkiyede yapılacak olan şeyin ne olduğunu da bildirmişlerdir ve GM buna hazırdır.

Türkiye, bir lokomotif montaj ve tamir fabrikasını kaldıracak kapasitededir. Türkiyenin civarında çalışan binlerle GM lokomotifi veya başka dizel lokomotifler vardır. Bunlar ve Türkiyenin kendi lokomotifleri bu fabrikada monte ve tamir edildiği takdirde Türkiye hem döviz, hem de bir sinsi tesis kazanacaktır. Bunun dışındaki hayallerin tahakkuk kabiliyeti yoktur.

Bir GM. Dizel Lokomotifi
"Düttt !..."

DDY'nda GE'yi bu sebeple" destekleyen ve ihalenin ona yapılması için vasiyet alan Fabrikalar Müdürü Orhan Alpı cezbeden taraf budur. Orhan Alp ziyadesiyle meşhur Devrim Otomobillerinin kâşifidir. Bilindiği gibi bu otomobiller devlete ikibuçuk milyon liraya mal olmuştur, ve şimdi bunlar lokomotif deposunun yamada yatmaktadırlar.

O konuşur, sen susarsan...

Gerçeğin bu olmasına ve oynanan oyunun gayesinin mükemmelen bi-

Son Havadisten parçalar

Lokomotif ihalesinin niçin GM tarafından değil de GE tarafından kazanılması gerektiği hususunda pek ikna edici bir kampanya yürüten ve Vehbi Koç ile tabii hiç bir ilgisi bulunmayan muteber Son Havadis gazetesi lokomotiflerden başka "O dedi, bu dedi, kim ne dedi?" başlığını taşıyan şipşirin bir dedikodu sütununda sosyeteyle de alakadar olur. Bu sütunda gazetenin sempatilerini ve antipatilerini tehlikeli ve tehlikesiz alâkalarını bulmak mümkündür. İşte, size istifadeli iki örnek:

Koç Ailesine Parti

Yaz geçiyor dostlar. Hatıraları hep unutacağız. Sonra, doğrusu bu ya, bıkmışız da politikadan. Politikanın kara vechesi altında başka şeyler de oluyor Türkiyede. Balonu size Adada daha hala unutulmayan bir partinin dedikodusunu verelim.

Vehbi Koç, malûm, Büyük iş adamlarımızdan birisi. Üstelik sahibi olduğu, ortaklıklarına iştirak ettiği müesseselerde galiba Türkiyede ilk defa sosyal adaleti, yâni çalışanın hakkını çalışana vermeyi âdet edinmiş.

Sadece kendisi iş adamı değil. Çocukları da öyle. Bir oğlu işletmelerin başında, iki kızının eşleri olan damatları da öyle. En küçük kızı Suna ise, henüz çok küçük.

Bundan on gün kadar evvel Adada verilen bir partiyi Adalılar Senenin Partisi olarak tavsif ediyorlar. Yok yok, endişe etmeyin, öyle filân hanımın Paristen getirttiği elbiselerin, feşmekân sosyete güzelinin şapkasının tüyünden filân bahsetmiyor Adalılar. Partinin samimi ve güzel tevazuundan dem vuruyorlar. Efendim, Partiyi Aygaz'ın genç Ticaret Müdürü ile güzel eşi Gülseç Aytaç vermişler Koç ailesi için. Öyle bir parti olmuş ki, kimse Türkiye sanayiini ellerinde tutanların onlar olduğunu anlamamış. İncelik, tevazu ve kimseye gösteriş yapmak hastalığından uzak bir güzel toplantı. Fikret Bey kardeşimiz de maşallah öyledir, yâni. Etraftan kendisine doktor derler. Hani bizim tâbir ile (Hasta doktoru) sanırsınız. Halbuki değildir. Çankınlı bir delikanlı olan Fikret Aytaç İktisat doktorudur efendim. Ama sorsanız da, söylemez. Galiba Koç'un sırrı burada. Şarlatanlar yerine mütevazi doktorları toplayıp iş başına getiriyor. Elbette hastalanmaz insan!

Divan Oteli

Divan Otelinden bahsederiz sık sık Bir hareket kaynağıdır bu otel de onun için. İtalyan asıllı Müdürü Rusconi'nin yürüyüşünde bile Türk ve İtalyanlara has bir dostluk havası vardır.

Bu Divan otelinin bir de barı vardır efendim, önünden geçerken görürsünüz. Öyle, konsomatrisi! filân değil. Sıcakta bunalanlar bir kadeh buzlu votkayı Avni'nin elinden alırlarsa ferahlarl arınış, derler...

linmesine rağmen "Korkunç Suiistimal" vaveylası, devletin alakalı organları bir açıklama yapmak basiretini gösteremediklerinden kısa zamanda ortalığı kaplamış ve bir tozkoparan fırtına halini almıştır. Gerçi Ulaştırma Bakanı İhsan Şeref Dura dedikoduların gazete manşetlerine kadar yükseldiği sırada Başbakana gelip bir açıklama lüzumundan bahsetmiştir ama, açıklamayı yapmak için ihalenin sonunun alınmasının daha faydalı Olduğu tezini savunmuştur. Bu, işteki büyük taktik hatasını teşkil etmiştir. Ama umumi efkârla münasebeti bu kadar basiretsiz ve sakat olan bir hükümetin de bundan daha becerikli davranmasını beklemek safdilliktir. Halbuki kaybeden firmalar kampanyalarına başladıklarında, Bayındırlık Bakanının böyle konularda gösterdiği açık, realist, dürüst ve cesur davranışı benimseyip bir tebliğle Ulaştırma Bakanı da Genel Müdür İhsan Pulak da DDY'nın niçin GM'u tercih ettiğini açıklasa ve AID'nin kararına intizar edildiğini, eğer teknik şartlar iyi değerlendirilmemişse zaten ihaleyi parayı veren o mercinin bozacağını ilân etseydi hiç bir yelkende rüzgâr kalmazdı.

Ama karşı siyasî cereyanlarla ihalelerin mutlaka kendilerinde kalmasının gerektiği gibi bir tevehhüme sahip iktisadi imparatorluklar elele verince, atı alarak bunlar Üsküdara geçtiler ve sevgili Koalisyon bir defa danaya yaya kaldı.

Tahkikat

Bardaktaki fırtına

Lokomotif ihalesinde bir yolsuzluk olup olmadığını araştıran Meclis Komisyonunun beş partiden beş üye-

İhsan Pulak
Göğüs geren adam

si, tetkiklerinin bir belirli safhasında' bir araya geldiler ve İlk neticeyi aralarında görüşüp ittifakla karara bağladılar. MP milletvekilleri tarafından verilmiş olan önergede Cumhurbaşkanı Gürsel ve oğlunun, Başbakan İnönü, oğlu ve damadının, Koalisyonun başlıca ortağı CHP'nin ihaleyle alakalarının bulunduğu imâları bahis konusu edilmekteydi. Zaten bu siyasî tesirlerin mevcut olduğu iddiasıdır ki bir komisyonun kurulmasını gerektirmiş ve Meclisin bütün partileri bu konuda oy vermişti.

Beş üye, ilk olarak şu suali sordular: "Cumhurbaşkanı Gürsel ve Oflunun ihaleye bir tesiri olmuş mudur?"

Memduh Erdemir — Fahir Giritlioğlu — Mehmet Turgut

İki böcek, bir çiçek

Beş üyenin İttifakla verdiği cevap şu oldu : "Hayır, olmamıştır". İkinci olarak şu sual soruldu : "Başbakan İnönünün, oğlunun ve damadının ihaleye bir tesiri olmuş mudur?" Buna da şu cevap ittifakla verildi: "Hayır, olmamıştır". Üçüncü sual şu oldu: "Bir siyasî partinin ihaleye bir tesiri olmuş- mudur?" Buna da şöyle cevap verildi: "Hayır, olmamıştır".

Bunun üzerine, üzerinde ittifak hasıl olan bu ilk netice müştereken imzalandı. Hafta bu arada Komisyon Sözcüsü seçilmiş olan A.P. li Mehmet Turgut şeref ve haysiyet cellatları, dedikoducular, fesat kumkumaları aleyhinde ateşli bir nutuk çekti ve memleketin muteber şahsiyetlerine çamur atmak sevdasında olanları telin etti.

Komisyon, bunun dışında bir yolsuzluk olup olmadığının araştırılması safhasına geçince kendisini mayinle dolu bir tarlada bulda Bu tarlada yolunu öylesine şaşırdı ki, üyeler sanki milletvekili değillermiş de birer AID mütehassısıymışlar gibi DDY'nın GM mi, GE mi, yoksa Alco lokomotifini rai seçmesi gerektiği noktasında söz sahibi olmak sevdasına kapıldılar.

Bu arada Başkentte bir yeni sima arz-ı endam etti: Orhan Kaftancı! Orhan Kaftana, ihaleye girip kaybeden firmalardan Alco'nun bir mensubudur ve... CKMP'nin İstanbul İl Başkanıdır. Orhan Kaftancı bazı "pek faydalı" temaslarda bulunmaktan ve Alco'nun menfaatlerini savunmaktan geri kalmadı. Alco bir sevdanın peşindeydi: İki "büyük rakip, GM ile GE öylesine kapışacaklardı ki, aradan çıkıp ihaleyi Alco sırtlayıverecekti.

Komisyon böyle çalıştı.

Tahkikat Komisyonu çeşitli evrakı inceledi, çeşitli kimseyi dinledi. Bu arada Akisten de bir yetkili istendi ve Tahkikat Komisyonları huzurunda ifade vermekte ihtisası bulunan Kurtul Altuğ Meclise gitti. -Kurtul Altuğ Menderesin meşhur Tahkikat Komisyonu tarafından hınçla tevkif edilen tek gazetecidir -. Komisyonun kibar başkam Kurtul Altuğdan söyleyecek bir şeyi bulunup bulunmadığını sordu. Altuğ "Bir şey yok.. Siz ne öğrenmek istiyorsunuz?" dedi. O zaman Mehmet Turgut Akiste çıkmış bir yazıyı gösterdi ve bununla ne demek istenildiğini sordu. Yazı, ihalelerde "en ucuz" kalkanı arkasında devletin çok "kazık" yediğini, o bakımdan devletin mal' ve hizmet alırken sadece fiyatı değil, bütün diğer evsafı da göz önünde bulundurması gerektiğini, nitekim yeni ihale Kanununun bu prensibi getirdiğini söylüyordu. Kurtul Altuğ ile Mehmet Turgut arasında şöyle bir konuşma geçti :

"— Siz bu yazıyı okumadınız mı, Mehmet bey?"

"— Okudum."

"— Anlamadınız mı?"

"— Anladım."

"— Eee, ne soruyorsunuz öyleyse?"

A.P. li sözcü sinirli sinirli güldü ve dedi ki:

"— Bir de siz anlatın, bakalım.."

Akis temsilcisi cevap verdi:

"— Siz ne anlamışsanız, işte o anladığınız var ya, tam onu demek istedik!"

Bozulan Mehmet Turgutun yardımına MP'li Memduh Erdemir koçtu:

"—Bununla bir firmayı tavsiye mi ediyorsunuz?"

Kurtul Altuğ güldü:

"—Sizce, devlet sadece ucuzdur diye kötü mal almasın, hem fiyatına ama hem de evsafına baksın demek bir armanın tavsiye edilmesi midir?"

Sonra, Başkana döndü:

"— Farzediniz ki biz, şu veya bu firmanın malı iyidir, onu alın diye yazdık.. Yani DDY hemen, onu mu alacaktır? Bu ne kudret böyle.."

Başkan arkadaşlarına döndü:

"— Kurtul beyden soracak başka bir şeyiniz var mı?"

Gene Mehmet Turgutun soracak bir şeyi olduğu anlaşıldı:

"— Bastığınız ilanları siz mi hazırlarsınız? Başlıklarını siz mi yaparsınız?"

Kurtul Altuğ sakin bir sesle mukabele etti :

"— Bunu bir başkasına sormayınız. Gülerler. Gazeteler, bastıkları ilanı hiç kendileri hazırlarlar mı? Hanı veren ne yazmak istiyorsa, onu tabii kendisi yazar, bize hazır halde getirir. Her yerde usul budur!"

Başkan Adil Yasa teşekkür etti. İfadenin alınması bir çeyrek kadar sürmüştü Kurtul Altuğ tebessümden kendisini atamadı: Komisyon bunları mı araştırmakla meşguldü?

Bir gayret, bir gayret..

Bir siyasi tesirin bulunmadığı anlaşıldıktan sonra kampanyayı açmış olanlar, asıl hedeflerine varmak için gayretlerini sekteye uğratmadılar. Mesele, AID'ye giden ye GE lokomotiflerinin bütün aksaklıklarını sayıp döken, bu İtibarla firmayı tutuşturan raporun iptalini sağlamak re ihalenin GM üzerinde kalmasını önlemekti. Bunun da yolu, raporu verenleri suçlayıp onların o görevlerden alınmasını sağlamaktı Nitekim bundan dolarıdır ki kampanyayı yürüten yayın organları gün geçirmeden "Tahkikat GE lehinde gelişiyor", "GM'in seçilmesinin hatalı olduğu belirtiliyor" tarzında balonlar sallamaktan geri kalmadılar

Ancak, siyasi bir tesirin hiç olmazsa Gürsel ile yakınları, İnönü ile yalınları ve C.H.P. den gelmediği tesbit edilmişti. GM'nin temsilcisini rüşvet vermekle uçlamak imkânı da elle edilmemişti. Peki, yolsuzluğu yayanlar neden böyle davranmışlardı? Sonra, bir Başbakan veya Bakan bir işe dahil edilemeyince Meclis Tahkikatı istenmesi imkânı yoktu ki.. Mutlaka GM'nin haksız yere seçildiğini -sanki Komisyon AID komisyon uymuş, gibi..-, asıl seçilmesi gerekenin GE olduğunu belirtmek, meşhur raporu hükümsüz kılmak lazımdı. CHP'ye karşı partilerden olan üyeler, "Meclis Tahkikatı için sebep yoktur" neticesinin kendileri için nasıl bir fiyasko teşkil edeceğini hesaplamakta güçlük çekmediler. O halde, mutlaka bir Bakan bulmak lâzımdı.

Komisyonun CKMP'li üyesi İrfan Baranın, tiraji-komik bir başka hadisenin yarattığı atmosfer içinde gürültüyle yaptığı ve çok manidar bir açıklama, umumi efkâra kabağın Ulaştırma Bakanı İhsan Şeref Duranın başında patlatılmak istendiğini anlattı.

Kaş yapayım derken..

Komisyonun tahkikatı, Meclisten alınan bir "temdit"ten sonra geçen haftanın ortasında sona erdi. Komisyon, gizlilik meraklısı Meclis Başkanı Fuat Sirmenin arzusuna uyarak raporunu Meclise vermeden Basına açıklamamak kararım aldı. Fakat gazeteciler işin peşindeydiler. Komisyondan duyulan, önergede iddia edildiği gibi bir siyasi nüfus ticaretinin olmadığının anlaşıldığından ibaret kaldı. Eğer o gün varılan netice açıklanmış olsaydı şöyle denilecekti: "Hadisede bir siyasi tesir olmadığı meydana çıktı. Komisyon bir görev suiistimali ile on DDY mensubunu methaldar gördü. Ulaştırma Bakam İhsan Şeref Dura İse, ihmalden suçlu bulundu." Fakat C.H.P. Grup Sözcüsü ile Y.T.P. Grup Başkanı bir yolsuzluğun tesbit edilmediğini gazetecilere bildirdiler, gazeteciler de bunu gazetelerine naklettiler. Ertesi sabah gazeteler o yolda küçüklü büyüklü başlıklarla çıktılar. Bu, öteki havayı çalanların bekleyip te bulamadıkları bir durumdu. CKMP'li İrfan Baran, beyazın üzerine çalman kara kadar göze batar bir şekilde, Komisyonun vardığı netice olduğunu söylediği neticeyi gürültülü bir basın toplantısında açıkladı. Haberin verilişindeki sansasyon. Lokomotif İşini büsbütün Günün Meselesi yapıverdi.

Fakat Komisyon, bu haftanın ortasına kadar, İrfan Baranın adeta hazır olduğunu bildirdiği ve tesbit edilmiş sanık isimleriyle ilân ettiği raporunu bitirmeye, hatta yazmaya muvaffak olamadı. Bunda, üzerinde İttifak edilen bir hususu İrfan Baranın fazla muğlak, adeta şüphe uyandıran bir eda içinde bildirmesi başlıca rolü, oynadı. Komisyon bir görev suiistimali üzerinde ittifak etmişti ama "bu görev suiistimalinin menfaat mukabili veya siyasi, yahut özel tesirlemi vuku bulduğu hususunda komisyon kâfi derecede bilgi sahibi olamamıştı."

Halbuki, Komisyonda üzerinde ittifak edilen husus bu değildi ve bu en ziyade, biraz fazla iyi niyetli CHP'li temsilci, Fahir Giritlioğluyu şaşırttı. Giritlioğlu bu hafta çok yerde "Yahu, bizim tesbit ettiğimiz bu değildi" demekten kendini alamadı.

Haftanın sonunda, Komisyon raporunu bir türlü hazırlayamazken belirli çevrelerin yayın organları sadece bir araştırma görevine sahip ve Meclise ancak bir Meclis Tahkikatının açılması veya açılmaması gerektiği hususunda tavsiyede bulunabilecek bir komisyonun sadece bir üyesinin yaptığı bir ilk açıklamaya dayanarak AID'ye giden raporu hazırlayanların DDY'ndakl görevlerinden uzaklaştırılmalarını temine çalışmaktaydı.

Buna muvaffak olunduğu takdirde, her halde GE'nin "King=Kral" adını taşıyan Başkanı Türkiyedeki İmparatora bir madalya gönderecekti.

Ama, tozkoparan fırtınası yatıştığında meselenin o çevreler tarafından arzulanan şekilde bitmemiş olduğu görülürse hiç kimse fazla hayret et-

Tetico'nun tabelâsı

Pembe rüyalar

Kimler neler yazdılar?

Bir sınıf gazeteci var. Bunlar, eski devrin bilinen borazanları. Mümtaz Faik Fenikler, Orhan Seyfi Orhanlar, Mehmet Ali Yalçınlar, Turhan Dilligiller, Abdullah Urazlar- Nedir umumi efkâra vermek istedikleri zehap: Ah, bu DP. İktidarı var ya, o boşuna yıkıldı!

Sanki Kromit Hadiseleri hiç olmamış, İpar Yolsuzluğu vuku bulmamış, Vinileks Rezaleti patlak vermemiş gibi.. Gerçi bu borazanlar, D.P. İktidarını bu hırsızlıkların yıktığım bilmiyor değillerdir. Ama kabahati o marifetin sahiplerinde değil, o marifetle uğraşmış, karşısında mücadelesini yapmış olanlarda görmektedirler. Şimdi gaye onları da aynı yolun yolcusu gibi göstererek gidenlere acındırmak, iktidarın yeni sahipleri üzerine hırs, hiddet, hatta kin ve nefret çekmek, onları gözden düşürmek.

Lokomotif Hikâyesinin o çevrece ele alınışı bu açıdandır. Elde ne bir delil, ne bir vesika. Sadece, ortaya bizzat attıkları rivayetlerin tefsiri. O rivayetler üzerinde variasyon. Teması "düt" olan nükteler.

Ama, balon bu! Onun için, iğneyi vurdun mu patlayıveriyor. Yalan-

Mümtaz F. Fenik

Çetin Altan

cının mumunun yatsıdan sonra da yandığım kim görmüş ki?

Bir başka sınıf gazeteci var. Bunlar, ilericiler! Halbuki ileri toplumlarda bunlara verilen isim "Kripto"dur. Çetin Altanlar, İlhan Selçuklar, M. Kemaller.. Yaymak istedikleri fikir, devlet eliyle bir takım fertlerin zengin olmakta bulunduğu. Gösterdikleri çare ise, İthalatı ve İhracatı devletleştirmek, devletin bütün işlerini "emanet usulü" ile bizzat yapması, özel sektörün bir kenara sıkıştırılıp tasfiye edilmesi. Siyasî alandaki inançları bu memlekette Demokrasinin yürümeyeceği. Çünkü toplum o seviyede değil. Her çeşit ağa karşısında "ilerici kuvvetler'In bir seçim kazanması mümkün değil. Zira Türkiyeye vurguncular ve hırsızlar hâkim. Onun çaresi? Malum! Bu sınıfın şimdi tek kuvveti çok satan bir gazetede -Milliyet- çok tatlı yazan bir zeki kalem - Çetin Altan

Lokomotif işinin o çevre ve bunların yaşlı, kart yamakları tarafından ele alınışı o açıdandır. Ama, büyük talihsizlik! Tam bu sırada, İşçi Sigortalarının "emanet usulü" ile iş gören dairesinde bir büyük suiistimal keşfedilmedi mi? Haydi, öp babanın elini!

Bir başta sınıf, galiba hırs-ı piriye veya o çeşit bir komplekse kendisini kaptırmış gazeteciler. Kendi kendilerini, aradıklarım bulamamış olmanın zehiriyle yiyenler. Falih Rıfkı Ataylar, Sefa Kılıçlıoğlular, Bedii Faikler.- Şimdi, ellerine bir kara sürme fırsatının geçtiği zehabı içinde avuçlarım uğuşturuyorlar.

Halbuki, avuçlarım yalayacaklar. Hiç bir iftira, şimdiye kadar bir kimseye gerçek zarar vermiş değildir.

Bir de olmayan sınıf gazeteci. Koparılan toz fırtınası içinde "Yahu, şu işin bir doğrusunu arayayım. Kim var bu bulutun arkasında? Meselenin enet ne? Ortada çarpışan menfaatler hangisi? Bunu öğreneyim de, herkese açıklayayım.. Hadisenin esasını bilmeden tefsire, tahlile, hükümler çıkarmaya girişmeyeyim" diyeni.

Lokomotif Hikâyesi galiba en ziyade, bize bunun hasretlisi olduğumuzu ispat etti.

Falih R. Atay

memelidir. Zira bir gerçeği bir belirli süre gizlemek mümkünse de, onu uzun süre. üstü kapalı tutmak ve yılda dünyanın her tarafından aldığı siparişin miktarı 874 olan bir firmanın lokomotifini 78 siparişcik alan bir Kirmanın lokomotifine -bu ikincinin temsilcisi pek geniş imkânlara sahip bir zat olduğu halde- tercih etmenin suç olduğuna herkesi inandırmak güç, ama pek güç bir iştir. Yakın geçmişiz hadiseleri ispat etmektedir ki, demagoji zaman zaman ortalığı kaplasa da sonda daima haklı olan kazanmaktadır.

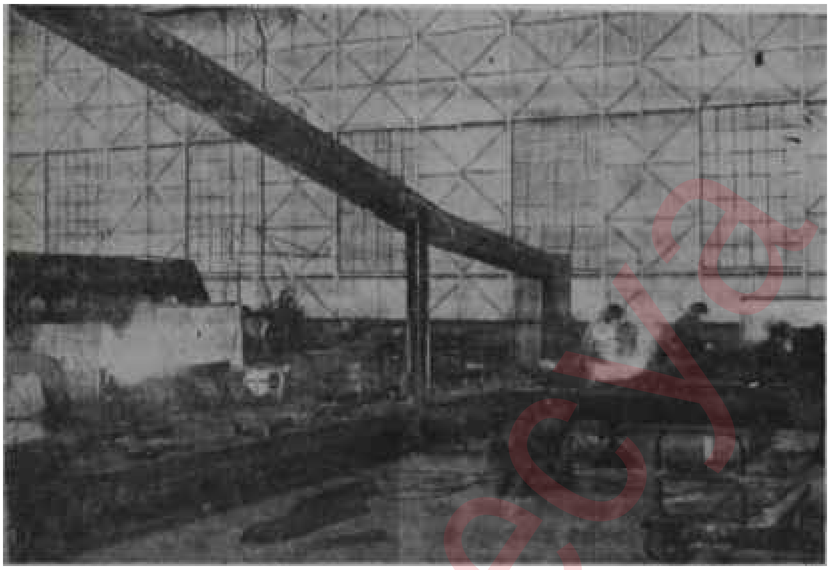
Kotalar

Ucuz etin yahnisi

Geçenlerde Ankarada yayınlanmakta olan tanınmış bir müzik dergisinin yazarına yerli bir plak firması hediye olarak üç tane plâk gönderdi, firmanın amacı, dergide yayınlanan plâk kritiklerinde, kalıplarını İtalyadan getirterek burada basmakta olduğu bu plâklardan bahsedilmesi, böylece firma için bir çeşit "reklâm" sağlamasıydı. Bu amaçla eldeki stokun an yeni ve temiz baskılarından kusursuz birer örnek seçilmeğe çalı---dığına şüphe yoktur. Buna rağmen yazar, plâkları gerisin geriye gönderdi ve nazikâne bir şekilde: "Bu plâklar hakkında herhangi birşey yazamayacağını, şayet yazarsa bu ttun müsbet olamıyacağını" bildirdi. Gerçekten öyle özene bezene seçilip gönderilmiş olan ve ünlü bir türk sanatçısının söylediği şarkıları seslendiren bu plâkların ses kalitesi ve baskılan okadar kötüydü ki, yazarın bunlar hakkında övücü bir tek cümle yazmasına bile imkân yoktu.

Ama aradan kısa bir süre geçtikten sonra ayni yazar kotalardan klâsik müzik plâklarının dışındaki gramofon plâklarının çıkarıldığını öğrenerek hayretler içersinde kaldı. Yazarın şaşkınlığına asıl sebep, kendisine reklâm için plâk gönderen firma sahibinin, kota hazırlanırken ilgili çevreler nezdinde ne yapıp yaparak "Plâk imalâtının Türkiyede artık tam bir başarıya ulaştığım, bu yüzden hariçten plâk ithâline lüzum kalmadığım" kabul ettirmiş olmasıydı.

İşin aslı çok daha geniş ve şümullüydü. Yalnız bu örnekte değil, diğer birçok konularda da ayni durumla karşılaşılması olağan işlerdendi. Meselâ transformatör maddesine giren malların bir kısmının memleketimizde yapılmakta olduğu malûmdur. Bu arada tamirde bir fransız şirketinin de katılmasıyla Etibankın ortaklaşa kurdakları "Etitaş" adındaki bir tırmanın yurdun elektrikleşmesinde çok lüzumlu bir madde olan şebeke transformatörlerini yaptıkları da bilinmektedir. Yine İstanbulda bir firmanın küçük boyda radyo çıkış transformatörlerini yapmakta olduğu görülmektedir. İşte bu durum gözönünde tutularak kotalardan transformatör maddesi tamamen çıkarılmıştır. Yıllardanberi yurda küçük güçteki transformatörler ancak birçok dolambaçlı yollardan geçirilerek - bu yüzden de fiyatı çok pahalılaşarak - getirilebilmektedir. Böylece ithâl edilebilen ve zaten üstün bir kalite aranılmasına imkân bulunmayan transformatör'er dahi yerli olarak yapılanlarla kıyaslanamıyacak kadar üstünlük göstermektedirler. Özellikle yerli radyo yapıcıları bu yüzden birçok güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Çalışan bir fabrika
Tüten bacalar = Para

Kurt masalı

Birçok diğer mallarda da durum aynıdır. Yerli endüstrinin kalkındırılması gibi çok yerinde ve haklı bir sloganla ortaya çıkan, fakat aslında kuzu postunun arkasına bürünmüş kurtlardan başkası olmayan bazı kişilerin piyasada sürümü çok olan mallan imâl ettiklerini iddia ettikleri ve bu maddelerin kotadan çıkarılmak suretiyle otomatikman ithalinin durdurulması tezim savundukları bir gerçektir.

Bu gibi müracaatlar karşısında iç ve dış ticareti düzenlemekle görevli Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığının veya Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin görüşünü de almak suretiyle, kotalarda bu mala tahsis edilen dövizi tamamen veya kısmen çıkarmaktadır. Aslında mantıki esaslara dayanan bu işlemler uygulama alanına gelince amaca uygun bir şekilde yürütülmemektedir. Bunun birinci nedeni ne Sanayi Bakanlığının, ne de Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin elinde piyasadaki her çeşit malzemenin ve mamüllerin kontrolünü ve muayenesini yapmağa yarayacak bir teşkilâtın, hattâ bu iş için gerekli 1Aboratuvarların bulunmayışıdır. Hernekadar Odalar Birliğinin elinde güzelde elemanlardan kurulu bir Sanayi Dairesi varsa da, bu daire, bugünkü haliyle ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır.

İkinci bir sebep, yerli imalâtçıların muayene için getirdikleri numuneleri kaliteli yapmaları, oysa ki sonradan seri imalâta geçildiğinde piyasaya sürülen malın kalitesini bilerek düşürmeleridir. Bu ise ancak imalâtın sürekli ve peryodik muayenelere tâbi tutulmasıyla önlenebilir. Bunu yapabilecek çapta ve öncekinden daha geniş bir teşkilât ise ortada mevcut değildir. Bu yüzden olsa olsa bazı münferit şikâyet konulan incelenebilmekte, resmen herhangi bir müracaat vâki olmadıkça kendiliğinden herhangi bir murakabe yapılmamaktadır.

İşte bu durum sebebiyle gümrük himayesi, yerli sanayiin kalkınmasını hızlandırmak şöyle dursun, tersine, sanayiin bir türlü gelişememesine, hattâ kalite yönünden gündengüne gerilemesine sebep olmaktadır. Ortak Pazara resmen girişimizden sonra geçirilecek "intibak" süresini kısaltmanın yolu ise bu olmasa gerektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batılılar

De Gaulle'ün gölgesinde

Sırtında fransız ordusunun general üniformasını taşıyan uzun boylu, kalın sesli, yaşlı adam, yakıcı Akdeniz güneşinin altında etrafını çeviren kalabalığa :

"— Fransa elbette NATO'nun lüzumuna inanmaktadır. Fakat buna rağmen biz kendi savunmamızı ona bağlıyamayız. Fransa vurucu nükleer kuvvetini tamamlayıncaya kadar atom denemeleri yapmaya devam edecektir" diyordu.

Kendisini büyük bir dikkatle dinleyen kalabalığa Fransanın diğer Batılı devletlerdin ayrılarak nükleer denemeleri durduran Moskova anlaşmasına katılmıyacağını bir kere daha ilân eden, NATO'yu kendi savunmasının temel taşı, olmaktan çıkaran uzun boylu eski general, işbaşına geldiği: günden başlayarak Fransaya kendi başına buyruk bir dış politika çizmeye çalışan De Gaulle'den başkası değildi. De Gaulle, Fransanın geçmişte olduğu gibi gelecekte de büyük bir dev let olarak Avrupa ve dolayısıyla dünyâ dengesinde büyük bir rol oynayacağına inanıyor, geçen hafta içinde çıktığı Güney-doğu Fransa gezisinde bu İnancını bir kere, bir kere daha tekrarlıyordu. Fransa kendi vurucu kuvvetine kavuşunca, üçüncü büyük kuvvet olarak şimdiki iki devin arasında yer alacak, onların arasında çıkacak bir anlaşmazlıkta en yetkili arabulucu olarak belirecekti. Eski okulun öğrencisi De Gaulle, kendine bir zamanlar öğretilen kuvvet politikası ilkesini, anlaşılan, bir türlü unutamamıştı.

Lord Home — Dean Rusk

Üçün ikisi

Sam Amcanın hiddeti

Fransayı dünyanın üçüncü kuvveti durumuna getirmeye çalışan De Gaulle yalnız NATO'ya değil, aynı Zamanda Birleşmiş Milletlerle Avrupa Birliğine karşı da öyle büyük bir muhabbet beslemiyordu. De Gaulle'e göre Birleşmiş Milletler bütün devletlerin buluşup görüşebileceği pek elverişli!bir fonun olmakla beraber, devletlerin iç işlerine burnunu sokacak tir üstün-devlet görevini yüklenmesine izin verilemezdi. Avrupa birliğine gelince, Fransa altı Avrupa devletinin Ortak Pazar içinde birleşmesini istiyordu. Ancak bu birleşme "gerçek bir temel üzerine" dayanmalı, başka bir deyişle, devletler bağımsızlıklarını korumaya devam etmeliydiler. Hele İngiltere bu birliğe alınacak olursa, o zaman Avrupanın ipleri yeniden Amerikanın eline verilecekti ki, De Gaulle buna şiddetle karşıydı. İki büyük yabancı hegemonyadan birinin, yani ya Amerikanın, ya da Sovyetler Birliğinin nüfuzu altına girecek bir Avrupa, ruhsuz, belkemiksiz bir bedenden başka birşey olamazdı.

De Gaulle'ün Batı bloku içinde kendi ne göre bir gidiş tutturup Batı Birliğine devamlı darbeler indirmesi, doğrusu, Batının bütünlüğündeki kuvvete inanan bütün avrupalı devlet adamları gibi amerikanları da çok kızdırıyordu. Hele o kadar ümitlerle imzalanan Moskova anlaşmasına Fransa katılmayınca, Kennedy İdaresi bunu Batının ortak politikasına büyük bir ihanet olarak kabul etmişti Washington, Batı Birliğini bozan De Gaulle'e karşı nasıl davranmak gerektiğini kesin olarak bilemiyordu. İngilterenin Ortak Pazara alınmasına set çeken fransız kararı karşısında önce diğer Avrupa devletlerinin baskısını bir silâh olarak kullanmayı denemiş, fakat De Gaulle'ü inadından döndürmek mümkün olmamıştı. Sonra ortaya Moskova anlaşmasını imzalayıp imzalamamak meselesi çıkmış, Washington De Gaulle'ü imzaya razı edebilmek için atom sırlarını Fransayla paylaşmayı bile düşünecek kadar ileri gitmiş, ihtiyar devlet adamı gene Nuh deyip peygamber demeye yanaşmamıştı. Son olarak, ortada çare diye, kala kala Fransayı Batı bloku lobide yalnız bırakmak kalıyordu. Bunun için de herşeyden önce son yıllarda iyice kuvvetlenen Paris - Bonn mihverini kırmak gerekirdi

İşte şu sırada Amerika, De Gaulle'ü hizaya getirebilmek için, bu yolu denemektedir. Görünüşe bakılırsa Washington bu denemede başarı kazanacaktır. Çünkü kısa bir süre sonra Batı Almanya idaresinde önemli bir değişiklik olacak. De Gaulle'ün en yakın fikir ve davranış arkadaşı

olan seksenlik Adenauer yerini amerikan görüşlerine daha yakın olan Erhart'a bırakacaktır. Adenauer'in de tıpkı De Gaulle gibi dar açılı bir kuvVet politikasına inanmasına ve Sovyetlerle milletlerarası gerginliği gidermek için girişilen her görüşmeyi ihtiyatsızlık saymasına karşılık, Erhart ve Dışişleri Bakanı Schroeder, denenmeye değer har yolun yoklanması taraflısıdırlar.

Yeni bir triyomvira

Aslında, Washington Le Gaulle'ü Avrupada yalnız bırakmak için daha Adenauer'in çekilmesini beklemeden işe koyulmuştur. Nitekim, bilindiği gibi, Bonn hükümeti Amerikadan gelen baskılara dayanamayarak geçen aylar içinde Moskova anlaşmasına imzasını koymuştu. Ayni şekilde, geride bıraktığımız hafta içinde de, De Gaulle'ün Doğu-Batı görüşmeleri boykotuna uymayarak, Dışişleri Bakanını Gromiko ile yapılacak görüşmeler konusunda amerikan ve ingiliz idarecileriyle fikir değiş-tokusu yanmaya yollamıştır.

Hatırlarda olduğu üzere, Amerikan ve İngiliz Dışişleri Bakanlarıyla Gromiko arasında yapılmakta olan görüşmelerde başlıca iki konu vardır. Bunların birincisi NATO ve Varşova Paktları üyeleri arasında bir saldırmazlık paktı imzalanması; ikincisi de, Krutçefin yaptığı bir teklife uygun olaran, silâhsızlanmanın denetlenmesine atılacak ilk adım niyetiyle, Doğu ve Batı Almanya arasındaki sınırlar boyunca tarafsız gözlemciler yerleştirilmesidir. Dean Rusk ile Lord Home, Schroeder'e, Berlin konusunda Sovyetlerden garanti alınmadan bir saldırmazlık paktı imzalanmasının bahis konusu olamayacağı yolunda teminat vermişlerdir. Diğer yandan, Schroederin isteği üzerine, Gromikoya yalnız Doğu ve Batı Almanya sınırlarına değil, bütün demirperde boyunca gözlemciler yerleştirilmesinin teklif edilmesi kararlaştırılmıştır.

Son gelen haberlere bakılırsa, Amerikanın Almanyayı Fransadan uzaklaştırarak iyiden iyiye kendi saflarına çekmek için yaptığı son teklif de, Fransadaki Amerikan askeri ikmal üslerini Almanlarla paylaşmak teklifidir. Bilindiği gibi Almanya, toprakları üzerinde belli bir sayıdan fazla askeri üs kuramadığı için, ötedenberi dışarda kiralık yer aramaktaydı. Şimdi Amerika bu duruma böyle bir çare bulmakla Almanyayı askeri bakımdan da kendine bağlamak niyetindedir. Fakat fransız kaynaklarına göre, Amerikanın bu teklifinin gerçekleşmesi için önce Fransanın izin vermesi gerekmektedir ki, De Gaulle'ün buna yanaşacağı sanılmıyor. Anlaşılan Amerika bu üsler meselesini ortaya atmakla Fransayı gerçekten güç bir açmaz karşısında bırakmıştır. De Gaulle, Almanlara Fransadaki Amerikan askerî üslerinden faydalanma iznini verse de vermese de Almanyayı Amerikaya doğru itmiş olacaktır.

Dominik

Demokrasiye paydos!

Dominik Cumhuriyeti, Atlantikteki Hispaniola adasını Haiti ile payla-

şan ufak, ekonomik bakımdan çok geri kalmış, ilkel bir ülkedir. Atlantiğin ortasında sanki kendi kaderi ile oaşbaşa bırakılmış bu ülke, bundan iki yıl öncesine kadar, Trujillo'nun otuz yıllık diktatörlüğü altında yaşıyordu. Memleketi kendi ailesi mensupları arasında bölüp bir çiftlik gibi idare elen Trujillo, 1961 Mayısında, bu gidişe dayanamayan ordu tarafından alaşağı edildiği zaman bütün dünyada Dominik Cumhuriyetinin demokratik bir., rejime doğru yöneldiği konusunda ümitler belirmişti. Gerçekten, Trujillo'yu öldürdükten sonra siyasi teşkilâtlanmayı teşvik eden ve seçimler yaptıran ordu ileri gelenleri, başlıca amaçlarının Dominlkte demokratik rejiminin yerleşmesi olduğuna söylüyorlardı. Fakat ne yazık ki ayni subaylar, Dominikte kendi elleriyle kurdukları demokrasiye gene kendi elleriyle kıymışlar, bu ülkede seçimle işbaşına gelen bir idareyi askeri bir darbe ile yerinden kovarak, yeniden, sonu bilinmeyen bir rejime doğru yönelmişlerdir.

Otuz yıl Trujillo diktatörlüğü altında nefessiz kalmasına rağmen, Dominik halkı, uzun bir süredir, Latin Amerikada esen yeni rüzgârlardan habersiz değildi. İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte bütün geri kalmış ülkelerde başlayan çağdaş medeniyetten ve refahtan pay almak arzusu dominiklilerin de içinde belirmiş, Trujillo'nun en amansız devirlerinde bile için için kaynayan devrimci bir hareket, 1981 darbesiyle birlikte birden ortaya çıkmıştır. Ancak geçen hafta cinde yapılan yeni darbe, Trujillo zamanında kurulup geliştirilen ordunun bu yeni fikirlere pek sempati duymadığını açıkça ortaya koymaktadır. Çünki geçen yıl yapılan seçimlerde halkın yüzde altmışının oyonu alarak başkanlığa seçilen tanınmış fikir adamı Juan Bosch, sol fikirleri benimsediği, ülkeye komünizmi getirmek üzere olduğu iddiasıyla, seçimle geldiği koltuktan geçen hafta silâh gücüyle indirilmiş ve bilinmeyen bir ülkeye sürgüne gönderilmiştir.

Lâtin Amerika olaylarım yakından izleyen gözlemcilere göre Juan Bosch gerçekten sol fikirlere inanmış bir adam olmakla beraber,. Moskovanın borusunu çalmaktan çok uzak olan bir insandı. Gerçekten, altı aylık idaresi sırasında, yalnız yapmak istediği ilerici hamlelerden korkan sağcıların değil, ayni zamanda kökü dışarıda olan komünistlerin de şiddetli hücumlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Fakat Bosch'u libasından uzaklaştıran asıl darbenin, gün geçtikçe biraz daha eski imtiyazlı durumlarım kaybeden sağcılardan geldiğine şüphe yoktur. Nitekim Bosch'u memleketi Castro'ya satmakla suçlandıran askeri liderler ki bunların içinde Trujillo'yu devirenlerden Antonio Imbert ve Luis Amlama Tio da vardır- İşe elkoyar koymaz, sağcı partilerin ileri gelenlerinden müteşekkil bir geçici hükümet kurarak idareyi bu hükümete devretmişlerdir. Emilio de Los Santos'un başkanlığındaki geçici hükümet, iki yıl sonra yapılacağı söylenen yeni seçimlere kadar Dominikin işlerini yönetecektir.

Amerikanın açmazı

Dominlktekl Trujillo diktatörlüğünün Lâtin Amerikada esmeye başlayan rüzgârlar karşısında tutunauuyacağını anlayan Amerikan hükümeti, 1961 yılında yapılan darbeyi iyi karşılamış ve Dominikte kurulacak ilerici bir demokratik idarenin Castro'cu akımlara karşı en iyi panzehir olacağım sanmıştı. Bosch'un aldığı radikal tedbirler, bu arada yapmak istediği toprak reformu wasnington'da bazı endişeler uyandırmakla beraber, Bosch idaresi halk çoğunluğunun desteğini kazandığı için, Amerika, Dominik Cumhuriyetine yılda 50 milyon dolarlık bir yardım yapıyordu. Dominikli askerlerin seçimle işbaşına gelmiş bir başkam ve onunla beraber bütün bir demokratik anlayışın tümünü kapı dışarı etmeleri, Lâtin Amerikada komünizmin durdurulman için şimdi ilerici demokratik idareler çaresini deneyen Amerikan idarecilerini çok kızdırmıştır. Darbenin üniformalı ileri gelenleri bunu daha ilk günden anlamış olmalılar ki işi derhal sivil bir idareye devredip kendilerini perde gerisine çekmeyi, Amerika ile olan münasebetleri kurtarmak bakımından uygun görmüşlerdir.

Tüli'den haberler

Geçtiğimiz haftanın sonunda Golf Kulüpte Mr. Tumpane'in büyük bir akşam yemeği vardı. Pek kalabalık olan davette geç vakitlere kadar eğlenildi Folklor ekiplerinin gösterdikleri oyunlar bilhassa yabancılar tarafından hayranlıkla seyredildi. Bir türk hanım, çiftetelli oynadı. Vücudunu büyük bir meharetle titretmesi bilhassa pak beğenildi.

Bazı amerikalılar beyaz smokinler giymişlerdi.

İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata, geçen hafta Cumartesi günü yeşil plâkalı bir resmi arabada şoförün yanına oturmuştu. Arka sırada da birbirinden şık ve zarif üç hanım sigaralarını tüttürüyorlardı.

Tıp Fakültesi röntgen doçenti Dr. Cengiz Kevenk, üç aydan beri tetkiklerde bulunduğu Amerikadan döndü. Amerikalı eşi ve çocuktan da beraber döndüler. Küçük Suzan Kevenkin ingilizceyi babasından bile iyi öğrendiği söyleniyor.

Bu hafta Pazartesi sabahı, Ankaradaki bütün ortaokul ve liseler yeni ders yılma başladılar. Bu arada Ankara Koleji de yeni sistemi ile karma olarak açıldı. Eski Kızlar Kısmı binası liseye tahsis edilmiş. Eski Erkekler Kısmı da karışık olarak bütün ortaokulu barındırıyor. . Açılışı müteakip velilere gönderilen broşürlar yüreklere su serpici müjdelerle dolu - zaten baş sayfalarda bildirilen zam haberinden sonra bu müjdeleri de almasak pek üzülecektik! -. Bu yıl Burhan Gökselin müdür oluşu muhakkak ki Kolejle alâkalı herkesi pek çok memnun edecek. Sanırız ki bütün veliler de ellerinden geldiği kadar kendisine yardımcı olmıya çalışacaklardır.

O. D. T. Ü. nin açılış töreninde İnönü konuşuyor.
"Açılır besmeleyle dükkânımız"

Açılış sabahı çocuklarla beraber daha ziyade anneler de okul bahçesini doldurmuşlardı. Babalar ekalliyette kalıyorlardı. Bu arada, meselâ Fikret Tokat, bütün işlerine rağmen, çocuğunu getirmişti. Fakat o kalabalıkta bahçede kızım kaybeden Tokatta, yeni okulunu yadırgayan bir çocuk hali vardı! Leylâ Feyzioğlu, İstiklâl Paksüt, Avniye Kurutluoğlu Semra Güreli de çocukları sınıflarına yerleşinceye kadar orada kaldılar.

Meydan Sahnesi bu sezona güzel bir amerikan komedisiyle başladı. Hafif bir eser olmakla beraber, bütün gecenizi kahkahalarla geçirmek isterseniz, görmeye değer. Yalnız, onsekiz yaşından küçük çocukları götürmek doğrusu pek akıl karı olmaz. Hafta başında yine pek kalabalık olan bu tiyatroda Dr. Sami Sola ve pek zarif eşi, aile dostları ile gelmişlerdi. En ön sırada, Orta Doğu Amme Enstitüsü öğretim üyelerinden Sadri Aksoy ve eşi Yümniye Aksoy vardı. Ön sıranın en sonunda da Cumhuriyetin Ankara Bürosundan Halûk Besen oturuyordu. Gündengüne kilo alan bu gazetecimiz herkesten birkaç dakika sonra kahkahalarla gülüyordu, nedense!..

Orta Doğu Üniversitesi, 1 Ekim sabahı, Eskişehir yolu üzerindeki yeni binalarında 1963 - 64 ders yılına başladı. Site, 13 bin metrekare üzerinde, çıplak beton mimarî stilinde, Türkiyede ilk defa batılı anlamda yapılan bir üniversite sitesi oluyor. Tamamlandığı zaman 17 bina olacakmış Bugün için yalnız Mimari Fakültesi bitmiş bulunuyor. Ancak iki senede diğer fakülteler tamamlanacak. Yedi yıl 'evvel Uç öğretim görevlisi ve kırk öğrenciyle barakalarda tedrisata başlıyan bu üniversitenin bugün 2250 öğrencisi ve, 65,1 yabancı uyruklu olmak üzere, 235 öğretim üyesi, 62 genç asistanı var. Açılış törenine cidden güzel hazırlanmıştı. Bahçeye sandalyalar dizilmiş, basına ayrı yer ayrılmıştı. Yolun daha okula çok uzak kısmından itibaren, yakalarında kırmızı ve

beyaz çiçekler bulunan üçer erkek öğrenci kısa aralıklarla dizilmiş, gelen arabaları selamlıyor ve "Hoşgeldinlz" diyorlardı. Merasim sahasında ise kız öğrenciler ev sahibeliği yapıyorlardı. Misafirlerin basında İnönü, Feyzioğlu, Bülent Ecevit ve daha bazı Bakanlar ve Üniversite mensupları vardı. Rektör Kemal Kurdaş, kırmızı bordürlü beyaz bir cüppe giymişti. Diğer öğretim görevlileri ise yine kırmızı bordürlü siyah cüppeler giymişlerdi.

Cumhurbaşkanlığı Bandosunun çaldığı İstiklal Marşından sonra Öğrenci Birliği Başkam güzel bir konuşma yaptı. Barakalarda iken yetişmiş bir öğrenci olarak, imkânsızlıklar içinde dahi ilim yapılabileceğini söyledi. Sonra Rektör Kemal Kurdaş bir konuşma yaptı, emeği geçenlerin hepsine teşekkür etti. Mustafa Kalfa ve türk işçilerine teşekkür ettiği zaman dakikalarca alkışlandı.

Rektörden sonra inönü konuştu. Bütün bina ve tesislerin en mükemmel bir şekilde tamamlanacağım ve en mütekâmil lâboratuvarlann kurulup bütün araçların temin edileceğini, fakat en kıymetli elemanın Hizzat öğrencilerin kendi gayret ve çalışmaları, olacağım söyledi. Mütevelli heyeti başkam Orhan Mersinli, İnönünün yanında oturuyor ve izahat veriyordu. Çıplak gri binayı renklendirip, çok güzel bir hava veren sarı ve beyaz vitraylar pek çok beğenildi. Bu hususta Nâzan Zadil ve Sevim Payzın cidden tebrike lâyıktılar.

Bir evlenme haberi daha... Emekli gazetecilerden, Şark Reklâmın yakışıklı patronu Avni Çeviker ansızın ikin ci evlenmesini yapıverdi: Gazetecilikte olduğu kadar, evlilikte de tecrübe sahibi olan Çeviker, kimseye çaktırmadan, Mübeccel Çeşmiğ ile hayatını birleştiriverdi.

Evlenme töreni Çevikerlerin evinde icra edildi. Misafir olarak tarafların aileleri vardı. Şimdi Çeviker sık sık tansiyonunu ölçtürmeğe gideceğe benzer....

Anadolu Ajansı İstanbul Bürosundan Selçuk Emrenin güzelliği kadar zerafeti ile de meşhur eşi Nesrin Emre annesi ile beraber, on gün için gittiği Beyrut seyahatinden bu Pazartesi döndü. Yaz sonunda on gün müddetle bekârlık günlerim yâdeden Selçuk Emre de yuvasına kavuştu.

Hafta içinde, İstanbulda, Arena Tiyatrosu "Büyük Kulak" isimli eserle sezona girdi. O gece için gelmiş olan Cüneyt Gökçerin salonda bulunuşu başroldekileri epeyce heyecanlandırdı.

Uluslararası Hukukçular Kongresi şerefine İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı müştereken Hiltonda bir yemek verdiler. Davetliler bilhassa hukukçular ve üniversite mensupları idi. Kongrede onbeş milletin temsilcileri vardı. Yalnız iki kadın üye türktü.

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejdet Uran ve eşi, Amerikan 6. Filo Komutanı William Gentner ve uçakla gelen eşi şerefine Kasımpaşadaki Kuzey Deniz Saha Komutanlığında - eski Divanhane - bir davet yaptılar. Leventler ve Mehter takımları çok beğenildi ve birlikte resimler çekildi.

Muhtar seçimlerinin yaklaşması dolayısıyla muhtarlar esaslı surette oy kampanyasına giriştiler. Ankarada, Yenişehirde üç muhtarlık üç kızkardeşin edinle: Vildan Aşir Savaşırın baldızları. Adaylar arasında en şanslıları, bunlar. Savaşır da son günlerde bütün işlerini ihmal edip baldırları adına propaganda yapıyormuş! Ankarada onun hatırım da kimse kırabilir mi bilmemi..

İller Bankası Umum Müdürü Selâhattin Babüroğlu bıyıklarını kesmiş Hem gençleşmiş, hem de zayıflamış görünüyor. Böylece pek meşhur heybetinden biraz kaybetmiş.

Hikâyeci ve gazeteci Oktay Akbal bu yaştan sonra askere alındı. Yedeksubay öğretmen olarak Sıvasın Çetinkaya ilçesinde görevini yapacak. Her halde oradan bol bol Devlet Demiryolları ve askerlik hikâyeleri yazar...

Tanınmiş iş adamlarından Hakkı Avunduk birkaç gün için Ankaraya geldi. Bermûtad Belvü Palasta kaldı.

Melâhat Ruacan, Danıştaydan aldığı karara rağmen hâlâ Yargıtaydakl işine başlıyamadı. Mahut kırasiye cilik yüzünden işi uzayıp duruyor.

SOSYAL HAYAT

Dekorasyon

Öğrenci odası

Bir çocuğun ve bir yetişkinin hayatında önemli bir rol oynıyan şey, odasıdır. Çocuk bu odada sadece yatıp, derslerini çalışmaz. Çocuk bu odada hayatını yaşar, hayâl kurar, dünyasını yaratmaya çalışır. İçinde yaşadığı oda ile çocuğun mutluluğu arasında tahmin edilemiyecek kadar büyük bir bağ vardır.

Her çocuğun kendisine has bir odalı olmalıdır. Bu odada çocuk, hayatını düzenliyebilmeli ve arkadaşlarını kabul edebilmelidir. Kendisine has odası olmıyan çocuk hiç olmazsa evde, kendisine ait köşelere sahip olmalı ve bunları benimseyebilmelidir.

Çocuk odasında çok pahalı eşyaya lüzum yoktur. Ama, çocuk bu odada rahat bir yatağa, bir yazı masasına, sevdiği eşyaları ve kitapları dizebileceği bir rahat köşeye sahip olmalıdır. Odanın orta kısmı mümkün mertebe boş bırakılmalı, eşyalar zevkle ve sırf ihtiyaç karşılamak için değil, aynı zamanda göze hoş görünmek üzere tanzim edilmeli, çocuk odasını istediği gibi düzeltip, orada kişiliğini göstermekte serbest bırakılmalıdır.

Çocuğun kişiliğini aksettiren bir oda, zengin döşenmiş bir odadan daha güzeldir. Güzel, iç ısıtıcı, zevkli bir odada çocuk daha iyi gelişir, daha iyi çalışır, daha muttu olur.

Buluşlar

Her çocuğun bir yatağı vardır. Bu yatak, kirini belli etmiyen bir örtü ile şık bir eşya haline gelebilir. Meselâ basma mendillerin yanyana dikilmesi ile meydana gelen bir yatak örtüsü, çocuk odasına ciddi bir battaniyeden çok daha fazla hava verir. Sporcu bir çocuğun odasının duvarlarından birini meselâ mecmuaların spor sayfalarıyla kaplamak güzel bir fikirdir. Çocuk bu işi kendisi yapabilir. Çocukların döküntüleri çoktur. Bu bakımdan, duvarın birisini boydanboya gizli ve açık gözlerle kaplamakta fayda vardır. Fakat bu yapılamıyacaksa, aynı zamanda oturma yeri olarak kullanılan yastıklı bir sandık ve ucuz etajerler bu işi görebilir. Ucuza mal olan rafları bir takım buluşlarla elde etmek mümkündür,. Meselâ çocuğun renk renk boyadığı tuğlalar ayak vazifesi görür ve düzgün düz tahtalar bu ayakların üzerine oturtulur. veyahut ucuz fiyata satın alınmış iki askılık uzunlamasına duvara asılır ve palto asmak için yapılmış tokmak'ı kollara muntazam tahtalar uzatılır.

Kız çocukları tuvalet masasına çok meraklıdırlar. Yerden itibaren duvara uzun bir ayna yerleştirilecek olursa, bunun önüne, yere konulacak olan bir çekmece veya iki gözlü bir basit dolap en şık bir tuvalet masası vazifesi görecektir. Buna japon tipi tuvalet masası denir. Ufak çekmece veya dolap, siyah lâke veya yağlıboya olabilir. Uzun bir eski tepsiye makaralar ekleyerek, yetişkin çocuğun odasına hareket eden bir çay masası temin etmek mümkündür. Çocuk bunu, misafirleri gelince meydana çıkarır. Diğer zaman dolabının "bir tarafına asar. Çocuklar odaları için çeşitli abajurları kendileri, yardımla imal edebilirler. Meselâ abajur ayağı olarak, boş bir şişenin içine, yazın toplanmış renkli taşlar, deniz kabukları doldurulabilir. Çocuklara buluş zevki aşılandıktan sonra, onlar bu işi mükemmelen başaracaklardır.

çocuklar okul kitaplarım da zevkli bir şekilde kaplayıp, onları da raflarına dizebilirler. Çalışma masasında zevkli buluşlar, güzel bir harita, bir küre, tarih ve edebiyat albümleri, çeşitli araçlar çocuklara zevkle ders yapma fırsatını verecektir. Çocuk İçlik en güzel bir hediye de, odasını canlandıracak olan bir küçük radyodur.

Moda

1963'ün kadını

Dost başa, düşman ayağa bakar" derler ama, 1963 yılının yeni hattı, dostu ve düşmanı hem başa, hem de ayağa baktıracaktır. Çünkü bu mevsim vitrinlerde çizme ve çizme tipi ayakkabılardan, şapka, türban ve boynu başa kadar örtecek olan şık ve ısıtıcı eşarp yakalardan geçilmiyecektir.

Gerçek şudur ki, 1963 yılının kadını dış hayatta çalışan, didişen, koşuşan bir kadındır. Geçen senenin Avrupayı saran şiddetli soğukları onun gözünü korkutmuştur . ve kışa tam teçhizat girmek istemektedir. Bu yıl o artık incecik topuklu açık ayakkabıları, kuğu gibi uzanan çıplak boynu ile üşümek niyetinde değildir. Sıcak ayaklar ve sıcak baş... İşte yeni modayı bu birkaç kelime ile anlatmak mümkündür.

Boylar bilindiği gibi gene kısadır ve diz kapakların biraz altına kadar uzamaktadır. Omuzlar biraz daha besilidir. Mantolar vücuda yakındır. Dar ve kısa eteklerin üzerine giyilen, uzun, rahat sveterler ve bluzlar bazen çuval hattını muhafaza etmekte, bazen de, zevke göre eteğin veya elbisenin kumaşından yapılmış, takat dore metal tokalı bir kemerle sıkılmış veya toplanmıştır. Tayyör ceketleri üç çeşittir: Kısa, uzun veya belden sıkılmış uzun hat.

Saçlar kısa, çok sade ve düzdür.

Tabii bu düzlüğü elde etmek için berberlerin her zamandan fazla uğraşacakları da unutulmamalıdır. Bu saçların görünüşü ne kadar basitse, muhafazası da o kadar güçtür.

Moda olan şeyler

Bu yıl moda olan şeyler şunlardır: Şapkalı, çok değişik, meselâ içi kürkle veya kürk taklidi kumaşla kaplı yağmurluklar; siyah satenden' yapılmış, beli kemerli, aynı zamanda yağmurluk olan gece mantosu; beyaz blûzlu siyah gece tayyörleri -bunlara kısaca smoking denilmektedir-; simli kumaşlardan, lâmeden yapılmış, sırtı çok açık, ön dekoltesi kapalı, ince bir kemerle toplanmış, dümdüz, çuval biçimi, kısa dans elbiseleri; uzun, yünlü gece elbiseleri; iki ucunda birer top taş sallanan yuvarlak biye kemerler, sarı metal tokalı kumaş kemerler, kesme-11 taş küpeler, uzun damla küpeler, boğaza yakın takılan çok sırlaı inci kolyeler; gündüz için bluzla giyilen, çizgili yünlü kumaştan yapılmış, kolsuz ve "V" yakalı Jumperler; gece için yuvarlak yakalı, gene bluzla giyilen kadife Jumperler; koyu renkli, değişik file ve örgü çoraplar; çizmeler, büyük türk yakalar, kürk eşarplar; bluzla giyilen, çuval biçimi Jarse elbiseler ve manto-elbise, manto-etek takımları...

Belediye Hizmetinde Kadın

Bir süre önce memleketimizi ziyarete gelen fransız kadın yazarlarından Mile. Fedon, belediye hizmetlerinde çalışan kadınlarımızın miktarını öğrenmek istemişti. Mile. Fedon, bu vesile ile Fransada, belediye hizmetlerinde, kadınların erkeklerden daha yararlı olduklarını belirtmiş ve fransız kadınlarının Büyük Millet Meclisinde vazife almaya çok hevesli olmadıkları halde belediye hizmetlerinde çalışmak için, uzun yıllardır, çok çaba sarfettiklerini söylemişti.

Gerçekten fransız kadım milletvekili seçme ve seçilme hakkına türk kadınından daha sonra ulaşmış ve bu hakkını koparmak için yaptığı mücadelede büyük Atatürkün sözlerinden ve politikasından büyük çapta faydalanmış, Atatürkü kadın haklarının unutulmaz bir önderi olarak o zaman, bütün dünyaya ilân etmişti, Halbuki aynı fransız kadını, belediye seçimlerine katılma, seçme ve seçilme hakkına bandan çok daha evvel, 1925te kavuşmuş ve o tarihten bugüne, bu alanda büyük başarılar sağlamıştır. Boğun Fransada kadın, belediye seçimlerinde, erkekler için çekinilecek bir rakip olmuştur. İngilterede, birçok batı memleketlerinde durum daha farklı değildir. Bütün bu memleketlerde, kadın belediyelerde erkekten daha iyi netice almakta, daha çok başarı kazanmaktadır. Bunun da sebebi çok defa tekrar edildiği gibi, kadının belediye işlerine yaşadığı hayat ve yaradılış bakımından çok yalan oluşudur. Fakat bunun çok daha yeni, az söylenmiş, fakat o nispette doğru bir gerekçesini de bize, geçenlerde, bu konuda bir seminer hazırlıyan İstanbullu avukat Solmaz Belül verdi. Solmaz Belül, bir erkeğin belediye hizmetlerinden elde edeceği ufak maddi kazançla evini geçindiremiyeceğini belirterek, bunu erkeklerin bir ikinci iş, bir gönüllü iş olarak ele aldıklarım hatırlatmış, halbuki dışarda çalışmayan pek çok ev kadınının bu işe harcayacak bol zamanlan olduğunu ve buna dört elle satılabileceklerini söylemişti. Bunda büyük bir gerçek payı olduğu gün gibi açıktır. Nasıl ki gönüllü dernek çalışmalarında kadınlar erkeklerden çok daha fazla başarı sağlıyabiliyorlarsa, belediye hizmetlerinde de daha olumlu çalışmalar yapacaklardır.

Belediye seçimlerinin çok yaklaştığı bugünlerde siyasi partilerin, bu gerçeği gözönünde bulundurmaları ve aday listelerini, bütün belediyelerde, erkeklerin kadınlarla beraber çalışabilmelerini sağlıyacak şekilde tanzim etmeleri çok isabetli olacaktır. Ancak, bu ödevi yalnızca siyasi partilere yüklemek ve herşeyi onlardan beklemek doğru değildir. Fransada bu iş için ve kadım siyasi bütün haklarına kavuşturmak amacıyla 1909 yılında kurulmuş olan Conseli National Des Femmes Françaises'in 70 bin üyesi vardı. Bu dernek, 1925 yılına kadar çetin bir seklide mücadele etti.

Mevcut kadın derneklerimizin, yurdun birçok köşelerinde, sosyal ve hatta kültürel sahada başarılı işler yaptıktan muhakkaktır. Ancak, bunların zaman zaman büyük memleket meselelerinde, kadınlığı ilgilendiren müşterek konularda, kanun konusu olan sosyal, siyasal davaların hallinde birleştikleri ve bir büyük kuvvet halinde kendilerini hissettirdikleri, toplumu ve siyasi partneri etkiledikleri hiç görülmemiştir. Halbuki kadın, bütün eşit haklarına rağmen, yaşadığı bayat icabı, geridedir ve tıpkı işçiler gibi, tıpkı muhtelit meslek erbabı gibi kendisine has meseleleri, dâvaları vardır. Bunun için de birleşmek, çalışmak ve sesini duyurmak sorundadır.

Belediye işlerimizin daha yolunda gitmezi için, kadınlarımızın bu sahada daha faal olmaları ve halkla belediyelerin işbirliğini sağlamaları çok faydalı olacaktır. İleri toplumlarda, belediye hizmetleri, gün geçtikçe daha çok kadınlara devredilmektedir. Bu teamülü memleketimizde yerleştirmeli ve bu seçim kampanyasına, bu inançla katılmalıyız.

Memlekete yön veren siyasi partilerdir ama, onlara yön verecek olan da büyük halk kitleleridir. Bunu unutmamalıyız!

Jale CANDAN

M U S İ K İ

Olaylar

Yöneticiler

Geçirdiğimiz yaz mevsiminin bellibaşlı sanat haberlerinden Türkiyedeki müzikseverleri belki en fazla ilgilendireni, özellikle Ankaralıların eskidenberi tanıyıp sevdikleri bir müzik simasının ebediyete göçmesi oldu : Değerli orkestra yöneticisi George Weldon'u kaybettik. Yalnız memleketi olan İngilterede değil, birçok ileri kanat ülkelerinde, hattâ bu sanat kolun da yeni gelişmekte olan yarlerde bile adı ve cana yakın siması pek iyi tanınan ve takdirle karışık bir sevgiyle anılan bu sanatçı fâni ömrünü -büyük bir cömertlikle- sanat müziğini, özellikle kendi memleketinin bu alandaki başarılarını bütün dünyaya yaymakla harcadı ve tüketti. Weldon, pak az sanatçıya nasip olan hareketli ve verimli bir hayat yaşadı, sonunda da, çalışmalarının meyvelerini elde etmiş olarak, arkasında sayısız dostlar bırakarak, doldurduğu çok sayıdaki plaklarla hatırasını ölmezleştirerek, bir geceyarısı, uykusunda dünyadan göçüp gitti!..

Weldon'un Türkiyeye ilk gelişi 1948 da Ankarada Büyük Tiyatroda düzenlenen Türk-İngiliz Müzik Festivali münasebetiyle oldu. Ondan sonra 1951 de ikinci defa geldi ve nihayet geçen yıl tekrar konser salonlarımızda coşkun alkışlar'a karşılandı. Özellikle romantik ve izlenimci bestecilerin eserlerini çaldırmada büyük başarı gösteren weldon'un parçaların ayrıntılarına inmekte iyi bir gücü, bestecilerin aslına daima uymağa çalışan bir ifade tarzı ve kontrollü bir ritmi vardı. Parçaların, çalanların kendilerini göstermesi için değil, besteleyenin hatırasını anmak ve herşeyden önce müzik yapmak üzere çalındığına inananlardandı. Bu yönden onu "şahsiyetsiz" veya "pek de büyük sayılamıyacak" bir yönetici diye vasıflandıranlar da olmuştur. Herşeye rağmen müzisyenliği ve duyguluğu anılmağa değer... Sahnede -ırkının hasletlerini aykırı olarak - aşın bir his ve heyecan âlemi içine dalması bile, tenkitlere hedef teşkil etmekle beraber, onun sanatçı yönünü iyi aksettiren bir özelliğidir. Bu konser mevsiminde Ankaralıların tekrar alkışlamaya hazırlandıktan sanatçının anî ölümü büyük bir üzüntü yarattı.

Yeni mevsim

Ankaranın biricik Konser Salonu bu sezonda kapılarım Senfoni Orkestrasının yeni yöneticisi Profesör G. E. Lessing'in yönetiminde Soprano Leyli Gençerin de katılacağı bir konserle açacak. 15 Ekimde verilecek olan bu konser için Leylâ Gençerin solocu olarak katılacağı aryalardan sonra Debussy'den "Deniz" ve Brahms'dan - artık Ankaralıların , dinleye dinleye ezberledikleri - "4. Senfoni" çalınacak. 1960 yılında Richard Strauss'un "Salome" adlı operasını yönetirken ve sonra da yine Büyük Tiyatroda verdiği bir konserinde dinlediğimiz Profesör Lessing'in Ankarada bu yıl vereceği ilk konseri merakla beklenmektedir. Aslında sanatçı şu günlerde Senfoni Orkestramızla bir Anadolu turnesindedir.

Müzik meraklılarının bütün isteği geçen mevsim Otto Matzerath'ın yarattığı olumlu atmosferin sıcaklığından birşeyler kaybedilmeden onun bıraktığı boşluğun doldurulmasıdır. Prof. Lessing bunu başarabilecek mi? Bunu zaman gösterecektir...

Hâlen 60 yaşında bulunan Dortmund'lu şef, müziğe karşı eğilimini ve olağanüstü sanat gücünü küçük yaşta göstermiş, onsekiz yaşında sof değneğini ilk olarak kullanmağa başladıktan sonra yirmibeşinde orkestra ve opera yöneticisi olarak isim yapmağa başlamıştır. O günden bugüne Avrupanın birçok sanat merkezlerinde konserler ve operalar yönettikten sonra eğitim alanında da değerli çalışmalar yapan Lessing'in tanınmış bir yönetici olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Çünkü kendisi Ankaralı müzikseverlere iki yıl önce yönettiği "Salome" operasıyla beklediklerini vermişti. Genel umut onun gayretlerinin de katılmasıyla bu konser mevsiminin başarılı geçeceği yönündedir!

George Weldon

İsmi kaldı yadigâr..

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tatil aylarının sonlarında, iki grup hâlinde çıktığı Anadolu turnelerinden sonra şimdi de Ekimin ilk baltasında yapılan "Antalya Festivali"na katılmak üzere güneye gitti. Orkestra üyeleri de böylece Eylül ayındaki yorgunluklarının acısını biraz olsun çıkarmak imkânına kavuştular. Orkestranın yeni şefi Prof. Lessing do bu sayede Türkiyenin bu çok güzel köşesini tanımak fırsatım buldu.

Ekimin üçüncü günü Avrupanın sayılı sanat merkezlerinden birisinin, Londranın, eskidenberi sayısız sanatçının meşhur olmasına yardım etmiş salonlarından Wigmore Hall'de Suna Kanın bir resitali vardı. İngiliz piyanisti Alastair Graham'ın eşlik edeceği bu resitalin programı çok zengindi... Ankaralıların, çoğunu Sunanın kemanından dinledikleri bu parçalardan Pergolesi'nin "Sol majör birinci sonatı"yla başlayan resital Mozart'tan "Do majör sonat"la devam etti. Brahms'ın zarif "3. Re majör sonatından sonra çağdaş fransız bestecisi Françaix'nin "Sonatin'iyle Bartok'un "Rumen dansları" programa güzel bir renklilik ve dolgunluk veriyordu. Türkiyedeki dinleyicilerinin genç ve değerli sanatçımıza candan basanlar dilediklerine, onun Türkiye ve türklerin yüzünü ağartacak başanlarını alkışladıklarına şüphe yoktur!

Oyun : Newyork'ta bir Pazar", (Komedi. 2 bölüm).
Yazan : Norman Krasna.
Çeviren : Asude Zeybekoğlu.
Tiyatro : Meydan Sahnesi (Ankara)
Sahneye koyan : Yılmaz Gruda
Dekor : Çetin Köroğlu.
Işık : Mehdi Turgut

Konu : Bu eğlenceli amerikan oyunu, seyirciye pek larkettirmeden, Oldukça tehlikeli bir problemi işliyor: gençkızlar sevdikleri - ve evlenmek istedikleri - delikanlılarla herşeyi - ama herşeyi - yapmalı mıdırlar? Yoksa... evleninceye kadar kendilerini korumalı mıdırlar?

Oyunun kahramanı olan Elleen, bu tecrübesiz gançkız ikinci yolu seçmiş, ama büyük bir "parti" sayılan zengin sevgilisini- bu yüzden- dinden kaçırmıştır. Bir az teselli bulmak ve pazar tatilini geçirmek için geldiği New York'ta, bir uçak şirketinde pilotluk eden ağabeyisinin şefkatli kollarında derdini unutmak ister. Ne yazık ki ağabeyisinin ona ayıracak vakti yoktur: uçmak, uçurmak zorundadır. Tek başına kalan gençkız, New York sokaklarında dolaşırken zeki, sevimli ve tonla yürekli bir delikanlı ile, Mike'la, karşılaşır. Müthiş ve ani bir sağnak onları bekâr apartman dairesine sığınmak zorunda bırakır. Bunu, alışık olduğu malûm "dâvet"lerden biri sanan delikanlı, fırsatı kaçırmak istemez. Ama kızın kendini korumasını bildiğini görünce taam kızar, taam ona başka bir duyguyla bağlanmıya başlar.

Oynıyanlar : Esin Ava (Elleen), Çetin Köroğlu (Ağabey), Kartal Tibet (Mike), Teoman Özer (Erkek), Serap Tayfur (Kadın), Fikret Tartan (Russel),

Beğendiğinit Yılmaz Gruda'nın canlı, ifadeli rejisi. Çetin Köroğlu'nun, o küçük sahneye pek güzel "oturmuş" olan, eserin havasım da çok iyi veren, pek cici dekoru. Esin Avcı ile Kartal Tibet'in sıcak, tatlı ve çok ölçülü oyunları. Çetin Köroğlunun Ağabeye, akıcı bir oyunla, kazandırdığı sevimli yüz.

Beğenemediğim : Oyuncuya oldukça geniş imkânlar veren Russel'de Fikret Tartanın pasif -oyunun genel temposuna uymıyan- ağır oyunu. Japon lokantasında geçen sahnenin yerli renkten ve havadan yoksun oluşu.

Sonuç : Gençliğin önemli bir meselesini sahneye çıkaran, ve genel olarak iyi oynanan, canlı, hareketli, hoş bir komedi.

Lûtfi AY

E. Avcı, C. Köroğlu ve K. Tibet "New york'ta bir Pazar"da
Tehlikeli problem..

İstanbul

Dram Bölümünde (Tepebaşı)

Şehir Tiyatrosunun merkezi sayılan Dram Bölümü mevsime, Victor Hugo'nun "Bin Frank Mükâfat" adlı melodramı ile girecektir. Bu meldram, yazıldığından tam doksan beş yıl sonra, Fransanın doğu bölgesinde (Strasbourg'da) kurulmuş olan "La Comedie de l'Est" bölge tiyatrosunun -sanat yöneticisi Hubert Glgnoux'nun- keşfedip sahneye çıkardığı bir oyundur, önce Doğu Bölgesi şehirlerinde 2500 defadan fazla oynanmış, Pariste oynandığı sunan da, bütün ümitlerin Üstünde bir ilgi uyandırmış ve 1961 yılı Tiyatro ve Müzik Eleştirmecileri mükâfatım kazanmıştır.

"Bin Frank Mükâfat"ı Dram Bölümünde -Pariste Jean Vilar'ın yanında yetişmiş, geçen mevsim başlarında da başarılı birkaç reji — "Sekiz Kadın", "Aklın Oyunu"— yapmış olan Coşkun Tunçtan sahneye koymuştur. Bellibaşlı rollerini Rauf Ulukut, Ayşe Güldevrim, Gülistan Güzey, Necmi Oy, Ertuğrul Bilda oynamaktadırlar. Ama eserde, irili ufaklı, otuza, yakın rol vardır...

Şişli Bölümünde (Site)

Şehir Tiyatrosu yeni mevsime Şişlideki Site Tiyatrosunu da kiralamış -ve böylece sahnelerinin sayısını altıya çıkarmış- olarak giriyor. Şehir Tiyatrosu başrejisörünün, birkaç yıl önce, Site binasının dördüncü katında yaptırmış ve kendisinden sonra hiçbir özel topluluğun dikiş tutturamamış olduğu bu küçük ve alçak tavanlı stüdyoyu kendi faaliyet sahası içine almış olması sevinilecek bir olaydır. Çünkü seyirci koltuklarının -konfor bakımından olduğu kadar- sayı bakımından da yetersizliği, sahnesinin darlığı v.s. yüzünden birçok topluluklara -seyirciler kadar- ter döktürmüş olan bu salonun ancak ödenekli bir tiyatronun -az kişili pi-

yesleri deneme sahnesi olarak, kara zarara bakmadan- işletebileceği anlaşılmıştır. Şehir Tiyatrosu da bir kâr müessesesi olmadığına göre Site salonu şimdi - yaratıcısının eliyle- kurtarıcısını bulmuş demektir.

Bu sahnede mevsim, birkaç yıl önce Ankarada Devlet Tiyatrosunun - Oda Tiyatrosunda - oynamış olduğu François Billetdoux'nun "Çin-Çin"iyle açılacaktır. Tunç Yalmanın çevirip sahneye koyduğu oyunda başrolleri Nur Sabuncu İle Agâh Hün oynamaktadırlar.

Tekrarlar...

Şehir Tiyatrosunun Komedi Bölümünde perde, Shakespeare'in bu yaz Hisarda oynanmış olan "Yanlışlıklar Komedyası" ile açılmaktadır. Hâmit Akınlının bir sirk havası içinde yeniden sahneye koyduğu bu güzel komedinin rol dağıtımında bazı değişiklikler yapılmıştır. Ama asıl değişikliğin, eserin belkemiği olan ikiz uşaklarla efendilerinde, onların oyunlarında yapılması beklenir... Shakespeare'in komedileri, akrobasiden çok rahat, tabii ve canlı bîr oyun ister.

Fatih Bölümü, geçen mevsim sonu Tepebaşında çıkarılmış olan Friedrlch Dürrenmatt'ın "Fizikçiler"iyle mevsime girmektedir. Fatih Bölümü de geçen mevsimden kalma, Peter üstinov'un "Yarış Bitti" (Photo Finish) piyesiyle temsillerine başlamaktadır.

Üsküdar Bölümünde

Mevsim başının üçüncü yeni oyunu olarak Arnold Wesker'in "Kökler'i oynanacaktır. Tunç Yalmanın sahneye koyduğu bu oyunda bellibaşlı kişileri Fatma Andaç, Şaziye Moral, Şakir Arseven, Jeyan M. Tözün canlandırmaktadırlar.

Biliyor muydunuz?

— TANINMIŞ YUNANLI REJİSÖR TAKİS MUZENİDİS Ankaraya geliyor. Atina Devlet Tiyatrosu rejisörlerinden olan Muzenidis, antik bir komedi veya istenilen herhangi bir başka klâsik veya modern oyunu sahneye koymak üzere, Devlet Tiyatrosu tarafından angaje edilmiştir. Muzenidis bu konuda ilk temasları yapmak ve sözleşmesini imzalamak üzere, uçakla Ankaraya gelmiş ve birkaç gün kaldıktan sonra dönmüştür. Yunanlı rejisör yılbaşına doğru Ankaraya gelecek ve sanatçılarımızla bir buçuk ay çalışacaktır. Sahneye koyacağı oyun kesin olarak henüz belli olmamıştır.

— SUNA KORAD PARİS OPERASINA DAVET edildi. Geçirdiği bir rahatsızlık dolayısıyla şimdi Almanyada tedavi edilmekte olan sopranomuz, yurda döndükten sonra, çalışmalarına başlıyacak ve Pariste Opera National'de vereceği "La Traviata" temsillerine — Violletta rolü — hazırlanacaktır. Suna Korad Paris Operasındakl temsillerini 21 ve 25 Ekim tarihlerinde verecek ve bu Ünlü sahneye çıkan ilk türk kadın sanatçısı olacaktır. '

— AYHAN BARAN LONDRADA "ALTIN ŞAN madalyası": kazandı. Devlet Operasnın seçkin bas'ı bu madalyaya "Harriet-Cohen Milletlerarası Müzik ödülleri" Kurumu tarafından 1963 Haziranında Londrada, Wigmore Hall'de Gerald Moore'la beraber verdiği şan resitalinde kazandığı üstün başarı dolayısıyla layık görülmüştür.

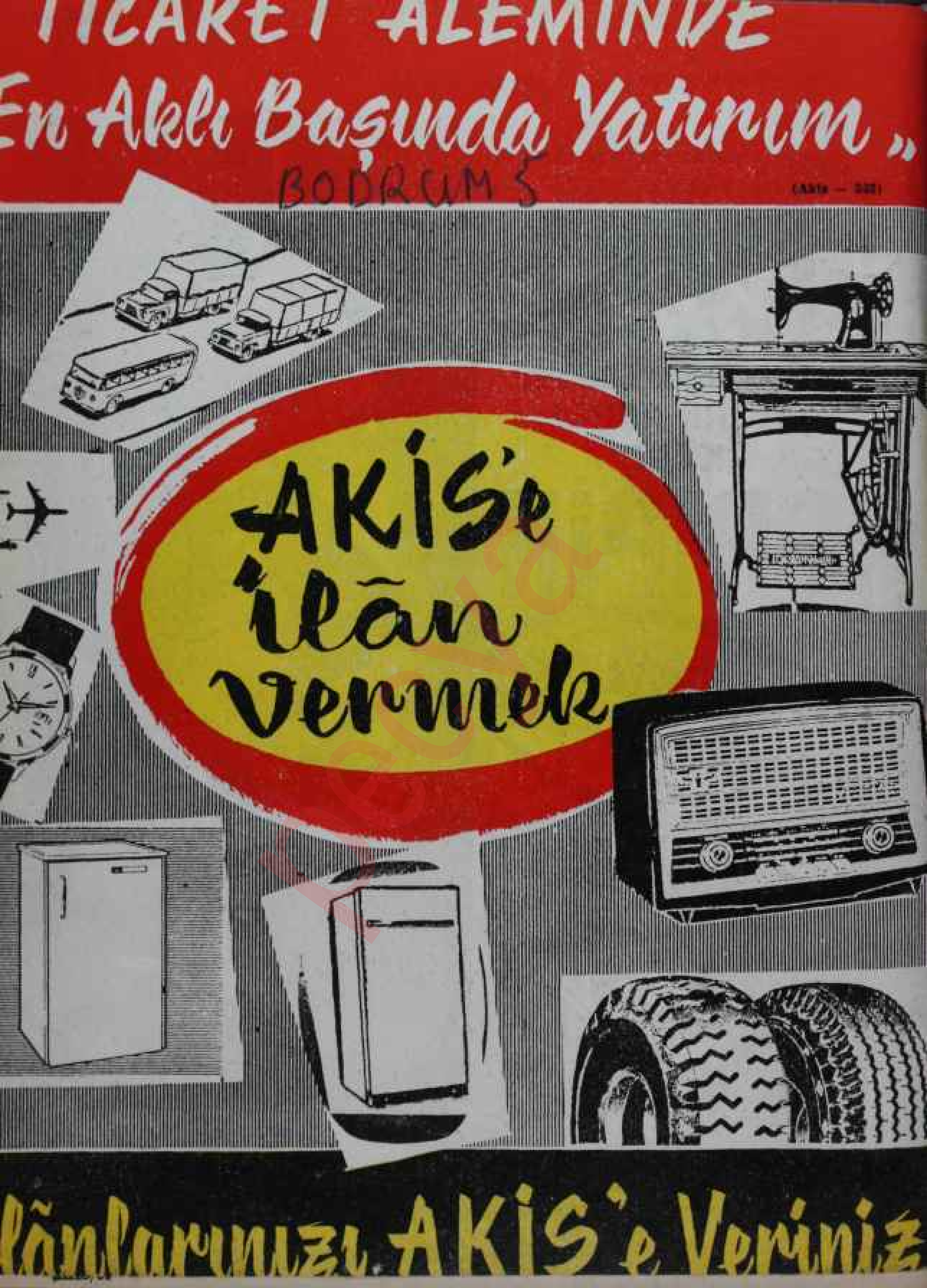
— DAME NINETTE DE VALOIS YAKINDA Ankaraya gelecek ve Bale Bölümünün hazırlamakta olduğu Çaykovski'nin "Uyuyan Güzel" balesini bizzat sahneye koyacaktır. Kurucularından biri olduğu İngiliz Kraliyet Balesinden emekliye ayrılmış olan ünlü koregraf ve Bale uzmanının sahneye koyacağı bu üç perdelik eser, Balemizin gerçekleştirdiği ilk büyük koregrafi olacaktır.

— YUNAN OPERA VE BALE UZMANLARI Ankaraya Gelecekler dir. Devlet Tiyatrosunun misafiri olarak Ankaraya, gelecek grup başkentte opera ve bale temsilerimizi bilhassa "Uyuyan Güzel" prömiyerini göreceklerdir. Bu davet, Türk Balesinin önümüzdeki yaz Atina Festivaline katılması ve Opera solistlerinin Atina ile Ankara arasında, bu kış, mübadelesi konusunda Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçelin giriştiği teşebbüslerle ilgili olarak yapılacaktır.

GırGır
GırGır
GırGır
GIRGIRLA
SÜPÜRMEK ZEVKTİR.
YORMAZ VE
TOZ KALDIRMAZ
GırGır
AKİS — 527)

Şansınızı ayarlamak elinizde
ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
GELİR
ZENGİN
PARA
İkramiyeleri
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
GRİPİN
KININLI
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

TİCARET ALEMİNDE
En Aklı Başında Yatırım „
AKİS'e
ilân
vermek
lânlarınızı AKİS'e Veriniz